

ΑΙ ΕΥΧΑΙ ΤΟΥ ΟΡΘΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

1

ΔΗΙΣΩΣ, Ω Εὐχή ἀντιφώνου ε΄.

α̅ Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ἐλέησον

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν
τῶν ἀνθρώπων, ὁ εἰδὼς ὧν χρεῖαν ἔχομεν ὑπερεκπερισσοῦ
5 ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν· αὐτός, φιλάνθρωπε Βασιλεῦ καὶ κατὰ
πάντα ἀγαθὲ, ἰκάνωσον ἡμᾶς ἐν τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἀνεπαι-
σχύντῳ συνειδῶτι ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς
ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονη-
ροῦ· καὶ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν οἰκοδόμησον. Ἐκφώνησις. Ὅτι
10 πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις.

Ἰωάν. ιγ 29
Ἐφεσ. γ 20

Ματθ. 5 13

ΗΘ Εὐχή ἀντιφώνου ς΄.

α̅ Τοῦ Κου δεηθῶμεν. Κύριε ἐλέησον

Κύριε, Κύριε, ὁ τῇ ἀχράντῳ σου παλάμῃ συνέχων τὰ σύμπαντα, ὁ μα-
κροθυμῶν ἐπὶ πάντος ἡμᾶς καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν,
15 μνήσθητι τῶν οἰκτιρισμῶν σου καὶ τοῦ ἐλέους σου· ἐπίσκε-
ψαί ἡμᾶς ἐν τῇ σῇ ἀγαθότητι· καὶ δὸς ἡμῖν διαφυγεῖν καὶ τὸ λοιπὸν
τῆς παρουσίας ἡμέρας ἐκ τῶν τοῦ πονηροῦ ποικίλων μηχανημάτων, καὶ ἀνεπι-
βούλευτον τὴν ζωὴν ἡμῶν διαφύλαξον, τῇ χάριτι τοῦ παναγίου σου Πνεύ-
ματος. Ἐλέει καὶ φιλάνθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογη-
20 τὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰωάν 8 2
Ψαλμ. κδ 6, ρε 4

*1 Εὐχὴ ἁποκριτῆ ε' Β. Εὐχὴ ε'. α̅ α̅. Ἐν τῷ Ο ὡς εὐχὴ ἀντιφώνου δ', ἡ ἐπο-
μένη ὁμοῦ ταύτη (Κύριε, Κύριε ὁ τῇ ἀχράντῳ...) ἐπιγράφεται Εὐχὴ ἀντιφώνου ς'. Ἐν
τῷ ἐντύπῳ δὲν ὑπάρχει. 4 ἔχομεν καὶ διδοὺς ὑπερεκπερισσοῦ Ο 7 ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα
τὸ ἅγιόν σου Q τὸ ἅγιον ὄνομά σου Ο οἰκτιρισμῶν σου, ἵνα ἐν καθαρῷ συνειδῶτι ἀνεπαι-
σχύντῳ προσῶπῳ ἐπικαλεῖσθαι Δ 9 Ἐκφώνησις. Ὅτι ἡγιασται καὶ δεδῶξασται Ο Ὅτι
ἠυλόγηται καὶ δεδῶξασται α̅*

*11 Εὐχὴ ς' α̅ α̅ 13 ὁ τῇ ἀχράντῳ σου δυνάμει συνέχων Η Ι Q Ο α̅ 14 ὁ μακροθυμῶν
ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν Η Ι Q Ο α̅ 14 κακίας ἡμῶν καὶ μακρόνων ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν
Η Ι Q Ο α̅ μακρονον Ι 15 καὶ μνήσθητι τῶν οἰκτιρ. Η Q Ι 15 καὶ ἐπίσκεψαι Ο ἡμᾶς
τῇ σῇ ἀγαθότητι Η Q Ο 17 πονηροῦ μηχανημάτων Ι 18 ἐν τῇ χάριτι Ι τοῦ ἁγίου σου
Πνεύματος Η Ι Ο α̅ 19 Ἐκφώνησις Η Q Ο α̅.*

Ἐν τῷ Δ εὐθύς μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην: «Μετὰ δὲ τὸν ψαλμὸν Ἐν εἰρήνῃ τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν...» (τὰ εἰρηνικά) «Ἐκφώνησις Ὅτι πρέπει σοι...». Καὶ ἐπακολουθεῖ
ἡ Εὐχὴ τῆς εισόδου.

Ἐν τῷ Κ μετὰ τὴν εὐχὴν ἀντίφ. δ'. λείπει ἐν φύλλον, μεθ' ὃ ἡ συνέχεια «Εὐχὴ
ἀντιφ. ς'».

Ἐν τῷ ἐντύπῳ ἡ ὡς ἄνω ς' εὐχὴ πέμπτη. Ἐν τῷ Q μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς εισόδου
αἱ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἕκτη, ἑβδόμη καὶ μετ' αὐτὰς ἡ παρούσα. Ἐλλείπει ἐν τοῖς ΔΘΣ. Ἐν τῷ α̅

1

Η Κ Ο Εὐχή ἀντιφώνου ζ'.
α̅ Τοῦ Κου δεηθῶμεν. Κύριε ἐλέησον

Ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ ἀνεκδιηγῆτο ἀγαθω-
σύνη καὶ πλουσία προνοία διοικῶν τὰ σύμπαντα· ὁ καὶ τὰ ἐγκό-
5 σμια ἀγαθὰ ἡμῖν δωρησάμενος καὶ κατεγγυήσας ἡμῖν τὴν ἐπηγγελμένην βα-
σιλείαν διὰ τῶν ἡδῆ κεχαρισμένων ἀγαθῶν· ὁ ποιήσας ἡμᾶς καὶ τῆς νῦν
ἡμέρας τὸ παρελθὸν μέρος ἀπὸ παντὸς ἐκκλίνειν κακοῦ, δώρησαι ἡμῖν καὶ
τὸ ὑπόλοιπον ἀμέμπτως ἐκτελέσαι, ἐνώπιον τῆς ἀγίας δόξης σου
ὑμνοῦντάς σε τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεὸν ἡμῶν. Ὅτι σὺ εἶ
10 ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ
τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Δανιὴλ θ' 4
Σοφ. Σολ. 18

Προσ. 3 Πατῆ

Η Ο Εὐχή ἀντιφώνου η'
α̅ Εὐχή η' τοῦ Κου δεηθῶμεν

Ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ ὑψιστος, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς
15 οἰκῶν ἀπρόσιτον· ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐν σοφίᾳ δημιουργήσας· ὁ δια-
χωρίσας ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκοτόυς· καὶ
τὸν μὲν ἥλιον θέμενος εἰς ἔξουσίαν τῆς ἡμέρας, σελήνην δὲ
καὶ ἀστέρας εἰς ἔξουσίαν τῆς νυκτός· ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς
ἁμαρτωλοὺς καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ὥρας προφθάσαι τὸ πρόσωπόν σου
20 ἐν ἔξομολογήσει καὶ τὴν ἐσπερινὴν σοὶ δοξολογίαν προσαγαγεῖν· αὐτός,
φιλόανθρωπε Κύριε, κατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα
ἐνώπιόν σου καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς ὄσμην εὐωδίας. Παράσχου δὲ ἡμῖν
τὴν παρούσαν ἐσπέραν καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἰρηνικὴν· ἐνδυσον ἡμᾶς
ὄπλα φωτός· ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ καὶ ἀπὸ παντὸς
25 πράγματος ἐν σκοτει διαπορευομένου· καὶ δὸς ἡμῖν τὸν ὕπνον, ὃν

Α' Τιμοθ. 5 1
Γενέσ. α 4
Ψαλμ. 96 8 -

Ψαλμ. η δ 2
Ψ. λμ. ρμ 2

Ψαλμ. η 5

1 Ἐν τῷ ἐντύπῳ εὐχή ἐκτελ. Εὐχή ζ' α̅. Ἐλλείπει ἐν τοῖς Γ Δ Θ 4 διοικῶν τὴν
τῶν ἀνθρώπων ζωὴν Η Ι Κ Ο α̅. ὁ τὰ ἐγκόσμια ἡμῖν ἀγαθὰ Η Ι Κ Ο 5 ὁ καὶ τὰ
ἐγκόσμια ἡμῖν Κ Ι Ο καὶ κατεγγυήσας τὴν ἐπηγγελμένην ἡμῖν βασιλείαν Κ: 6 κεχαρι-
σμένων ἡμῖν Η Ι Ο α̅. καὶ τῆς ἡμέρας τὸ 1. 9 ὑμνοῦσί σε τὸν Η Κ Ο α̅ ὑμνεῖν σε
τὸν ἀγαθὸν 1. 9 Ἐκφ. Η Κ Ο α̅ Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Κ Ο α̅ Ὅτι ἀγαθὸς
καὶ φιλόανθρωπος Ο Ἐλλείπει ἡ ἐκφώνησις ἐν τῷ 1.

14 ὁ μέγας ὁ ὑψιστος Γ: 17 καὶ τὸν ἥλιον Γ Κ Ο. 20 ἐσπερινὴν σοὶ λατρείαν Γ Κ Ο
α̅ καὶ τὴν ἐσπερινὴν λατρείαν σοὶ Ο. 22 παράσχου τε ἡμῖν τὴν ἐσπέραν ταύτην Η Κ Ο
Ο α̅ τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν ἐπιούσαν Γ. 24 ῥῦσαι ἀπὸ φόβου... καὶ παντὸς Γ Η Κ Ε Ο Ο.

μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην ἢ Ἐσπέρας καὶ πρωτ... μεθ' ἣν Εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας καὶ
οὐδεμία ἄλλη εὐχή, ἥτοι ἐν συνόλῳ ἐν τῷ Λυχνικῷ εὐχαὶ ὀκτώ.

12 Ἐν τῷ Γ' εὐθύς μετὰ τὴν «εὐχὴν εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα Ἐσπέρας καὶ πρωτ...»
ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ τῆς ἀπολύσεως». Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν φέρει πιθανότατα
καὶ ἐν τῷ Κ. Ἐν δὲ τῷ Β τοποθετεῖται πρὸ τῆς εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας, ὑπὸ τὴν
ἐπιγραφὴν δὲ Ἐὐχὴ ἐσπερινὴ ἢ εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα φέρεται ἡ εὐχὴ τῆς εἰσοδου.
Παραλείπεται ἐν τοῖς Ξ Δ Η Ι.

1 εἰς ἀνάπαυσιν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν ἐδωρήσω, πάσης διαβολικῆς φαντασίας ἀπηλλαγμένον. Naί, δέσποτα τῶν ἀπάντων, τῶν ἀγαθῶν χορηγέ, ἵνα καὶ ἐπὶ ταῖς κοίταις ἡμῶν κατανυγόμενοι, μνημονεύωμεν ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν σῶν ἐντολῶν καταυγοζόμενοι ἐν
5 ἀγαλλιάσει ψυχῆς διανιστώμεν πρὸς δοξολογίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος, δεήσεις καὶ ἱκεσίας τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ προσάγοντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου· ὃν ταῖς πρεσβείαις τῆς ἀγίας Θεοτόκου ἐν ἔλεει ἐπίσκεισαι. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ
10 αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. 85
Ψαλμ. 91, 143

Η Εἶτα ἡ συναπτῆ.

Ο Λ Η ᾠ Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος) τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

1 ἀνάπαυσιν τῆς ἀσθενείας Γ. 2 δέσποτα τῶν ἀγαθῶν Γ Η Κ Λ ᾠ. τῶν ἀπάντων ἀγαθῶν Q O 3 κατανυγόμενοι Η Κ Λ ᾠ μνημονεύωμεν καὶ ἐν Η Κ Λ Γ Q O ᾠ 4 τοῦ ἁγίου ὀνόματός σου ᾠ τοῦ παναγίου ὀνόματός σου Η Κ Λ Γ Q τοῦ παναγ. πνεύματός σου καὶ τῇ μελέτῃ O. 5 διαναστῶμεν Γ Η Κ Λ Q O ᾠ. 6 ἱκεσίας προσάγοντες τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ ὑπὲρ Γ. ἰδίων ἀμαρτιῶν Γ Η Λ. 7 οὗς ταῖς πρεσβείαις O τῆς ἁγίας τῆς Θεοτόκου O Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐν O. 8 Ἐκφών. Ὅτι ἀγαθὸς Γ Η Κ Q O ᾠ.

Ἐν τῷ L εὐθύς μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην ἡ Εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας. Ἐν τῷ ᾠ μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην ἡ Εὐχὴ τῆς εισόδου, ἐν δὲ τῷ ᾠ ἡ εὐχὴ Εὐλογητὸς εἰ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ φωτίσας καὶ μετ' αὐτὴν τὰ ἰερηνικά.

Ἐν τῷ ᾠ «Μετὰ τὸ προοιμακὸν ἐκφωνεῖ τὴν μεγάλην αἴτησιν ταύτην Ἐν εἰρήνῃ...».

Ὁ Η πρὸ τῆς συναπτῆς «Εὐχὴ Θ ἥτις λέγεται καὶ ὅτε ἔστιν εἴσοδος Ἑσπέρας καὶ πρωῖ...».

Ἐν τῷ I μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ἀντιφώνου ζ' Ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός... ἐπακολουθεῖ ἄνευ ἄλλου τινὸς ἡ εὐχὴ «Ἑσπέρας καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρίας...», μετ' αὐτὴν δὲ ἡ εὐχὴ «Εὐλογητὸς εἰ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ φωτίσας τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ...» καὶ ταύτῃ ἐπακολουθοῦσιν δύο ἔτεροι (περὶ ὧν κατωτέρω) μεθ' ἧς ἐπακολουθεῖ τὸ Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν...

Ἡ εὐχὴ «Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε δέσποτα Παντοκράτορ, ὁ φωτίσας τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ...» καὶ ἐν τῷ Q μετὰ τὴν εὐχὴν ἀντιφώνου Ξ καὶ (κατὰ τὸ ἔντυπον ε') καταλήγουσα εἰς τὴν ἐκφών. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος καὶ ἐπακολουθουμένη ὑπὸ τῆς εὐχῆς «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας οὐρανοῦς...».

Ἐπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατιῦ καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι αὐτοῖς πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς (ἢ τῆς πόλεως) ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσοῦντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ἐκφώνως Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Η Εἰρήνη πᾶσι. Μετὰ τὸ πρῶτον ἀντίφωνον, Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον. Τῆς Παναγίας. Ἐκφώνησις Ὅτι σὸν τὸ κράτος. Εἰρήνη πᾶσι. Μετὰ τὸ β' ἀντίφωνον Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον. Τῆς Παναγίας. Ἐκφώνησις. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Εἰρήνη πᾶσι. Μετὰ τὸ γ' ἀντίφωνον. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ. Τῆς Παναγίας. Ἐκφώνησις. Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται. Εἰρήνη πᾶσι.

Ξ Μετὰ τὸ Κύριε ἐκέκραξα, Δόξα καὶ νῦν. Γίνεται εἴσοδος Ὁ διάκονος Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου.

Ἐν τῷ α παραλείπονται αἱ ὑπὲρ τῶν βασιλέων αἰτήσεις.

Η [σημείωσις ἐν τῷ περιθωρίῳ]. Αἱ συναπταὶ καὶ ἐκφωνήσεις τοῦ β' ἀντίφωνου οὐ λέγονται καθ' ἡμέραν, ἀλλ' ὅτε ἐστὶν ἀγρυπνία. Ἐν δὲ τοῖς μοναστηρίοις ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἑσπερινοῖς.

Ἐν τῷ α μετὰ τὴν ἐκφώνησιν: «Μετὰ τὴν στιχολογίαν τοῦ Ψαλτηρίου πάλιν ποιεῖ μικρὰν συναπτὴν Ἔτι καὶ ἔτι... Ὅτι σὸν τὸ κράτος... Ὁ χορὸς τὸ Κύριε ἐκέκραξα. Εἰς δὲ τὸ καὶ νῦν ἐξέρχεται καὶ ποιεῖ εἴσοδον. Ἐλθὼν καὶ σταθεὶς ἐν τῷ συνήθει τόπῳ λέγει: Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Κύριε ἐλέησον. Εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἑσπερινοῦ Ἐσπέρας...».

1

Η Ο Θ Ω Εὐχή τῆς εισόδου.

Ἐσπέρας καὶ πρωτὶ καὶ μεσημβρίας αἰνοῦμεν, εὐλογοῦμεν, εὐχαριστοῦμεν καὶ δεόμεθ' σου, δέσποτα τῶν ἀπάντων, φιλάνθρωπε Κύριε. Κατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου καὶ
 5 μὴ ἐκκλίνης τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους ἢ εἰς λογισμοὺς πονηρίας, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν θηρευόντων τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, καὶ ἐπὶ σοὶ ἤλπισαμεν, μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς, ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ὅτι πρέπει σοὶ πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκίνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν
 10 καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ε Ὁ διάκονος

ΗΞΘ Σοφία, ὀρθοί.

Θ Ὁ λαός. ΘΞ Φῶς ἱλαρόν.

Δ Πρόσχωμεν. Εἰρήνη πᾶσι. Σοφία. Τὸ προκείμενον.

Ε Προκείμενον τῆς ἡμέρας καὶ τὰ ἀντίφωνα.

1 εὐλογοῦμεν καὶ δεόμεθ' σου Ε. 2 φιλάνθρωπε κατεύθυνον 1 Β τῶν ἀπάντων κατεύθυνον Γ Δ Η Θ Ε Ο Ω ᾠ, 5 εἰς λόγους, εἰς λογισμὸς Θ εἰς λόγους πονηρίας Γ Δ Η Θ Ε Ω Ι Ο ᾠ. 6 ψυχὰς ἡμῶν καὶ ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν Ε. 7 Καὶ ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν Ὅτι πρέπει 1. 8 μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς. Ὁ ἱερεὺς Σοφία Θ Ἐκφώνησις Ὅτι πρέπει Γ Ο. Παλαιεῖται τὸ Ὅτι πρέπει Ε Θ Ω.

Ὁ Σ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα». Εὐθύς μετ' αὐτὴν «Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ διάκονος τὰς κεφαλὰς ἡμῶν... Κύριε ὁ Θεὸς ὁ κλίνας». Ἐν τῷ Σ₂ «Εὐχὴ ἀντιφώνου ὀγδοῦ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα». Ἐν τῷ Β «εὐχὴ ἑσπερινῆ ἢ εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα». Οἱ ἄλλοι παλαιοὶ κώδικες τοῦ Coar φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Σ₂.

Ἐν τῷ Q μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην εἰς τὸ περιθώριον δυσανάγνωστά τινα. (Ἴσως: ἡμέραν παρ' ἡμέραν) Μεθὸ ἐπακολουθοῦσιν αἱ εὐχαὶ αἱ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἕκτη, ἑβδόμη καὶ πέμπτη. Ἐν τῷ ᾠ μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς εισόδου ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ τῆς ἐκτενοῦς ἱκεσίας, ἧς ἐκφώνησις Εἶη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου, καὶ οὐδὲν ἕτερον παραλειπομένης τῆς εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας. Ἐν τῷ Ο μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου ἐπακολουθοῦσι τὰ εἰρηνικά (ἡ μεγάλη συναπτὴ), μετ' αὐτὴν δὲ καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἀγαθός...τὸ Εἰρήνη πᾶσι, τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε καὶ ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας...Ἐν τῷ ᾠ μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου «Καὶ εὐλογεῖ τὴν εἰσοδὸν καὶ λέγει Εὐλογημένη ἡ εἰσοδος τῶν ἁγίων σου, Κύριε πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν. Καὶ ποιήσας σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ λέγει Σοφία, ὀρθοί. Καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τοῦ βήματος μετὰ τὸ Φῶς ἱλαρόν λέγει Πρόσχωμεν εἰρήνη πᾶσι. Καὶ ψάλλεται τὸ προκείμενον τῆς ἡμέρας. Ἐπειτα τὰ Ἀναγνώσματα. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει Εἶπωμεν...».

Ὁ Σ₂ «Καὶ μετὰ τὸ Προκείμενον καὶ Κύριε ἐλέησον γίνεται εὐχὴ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἐν ᾧ ψάλλεται ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου. Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε, Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ φωτίσας κ.τ.λ. Εὐχὴ ἀντιφώνου β' ἐν ᾧ ψάλλεται Ὁ μονογενὴς Υἱός. Εὐχὴ ἀντιφώνου γ' τοῦ Τρισαγίου. Εὐχὴ κατηγορουμένων μετὰ τὸ Τρισάγιον τοῦ λυτικοῦ Εὐχὴ πιστῶν α'. Εὐχὴ πιστῶν β', εὐχὴ γ'. ἤγουν ἀπόλυσις.»

Ψαλμ. νδ 18
 Ψαλμ. ρδ 2.4
 Ψαλμ. ρκγ 7
 Ψαλμ. ρκβ 2

Η Εἶτα ἡ ἔκτενης.

Ξ Ὁ διάκονος.

ἀ ΗΞΘ Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἡμῶν εἴπωμεν.

Ὁ Π₁ μετὰ τὸ Προκείμενον «εἰ μὲν ὧσι προφητεῖαι λέγονται· εἰ δ' οὐκ εἰσι, λέγει ὁ διάκονος τὴν ἔκτενήν ὄντος τοῦ ἱερέως ἐν τῷ βήματι. Εἴπωμεν πάντες... Ὁ λαὸς Κύριε, ἐλέησον. Ἐξ ὅλης ψυχῆς... Καὶ τοῦ λαοῦ λέγοντος τὸ Κύριε ἐλέησον».

Κατὰ τὰς παρὰ Γοαρ διαφόρους γραφάς, αἱ εὐχαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν μέχρι καὶ τῆς τετάρτης, ἀντὶ τῆς πέμπτης τοῦ ἐντύπου εὐρηται ἡ μὴ ὑπάρχουσα ἐν τῷ ἐντύπῳ «εὐχὴ ἀντιφώνου ε'» κατὰ τοὺς κώδικας ΔΗΙΟQΣ, ἡ δὲ τοῦ ἐντύπου πέμπτη ἐπιγράφεται ὡς ἕκτη καὶ ἡ ἕκτη τοῦ ἐντύπου ἐπιγράφεται ἐβδόμη. Ὡς ὀγδὴ ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ Ἑσπέρας καὶ πρῶτ' ὑπὸ τὸν τίτλον «Εὐχὴ ἑσπερινὴ εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα».

Ἐν τῷ I μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου ἐπακολουθοῦσιν αἱ κατωτέρω τρεῖς εὐχαί:

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ φωτίσας τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ καὶ τὴν νύκτα φαιδρύνας ταῖς αὐγαῖς τοῦ πυρός· ὁ τὸ μήκος τῆς ἡμέρας διελθεῖν ἡμᾶς καταξιώσας καὶ προσεγγίσει τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός· ἐπάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ πᾶσιν ἡμῖν συγχώρησαι τὰ ἐκούσια καὶ ἀκούσια ἁμαρτήματα. Πρόσδεξαι τὰς ἑσπερινὰς ἡμῶν ἰκεσίας καὶ κατὰπεμψον ἡμῖν τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου εἰς τὴν κληρονομίαν σου. Τείχισον ἡμᾶς ἀγίοις ἀγγέλοις· ὅπλισον ἡμᾶς ὅπλοις δικαιοσύνης· περιχαράκωσον ἡμᾶς τῇ ἀληθείᾳ σου· φρούρησον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου· ρύσαι ἡμᾶς ἐκ πάσης περιστάσεως καὶ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου. Παράσχου δὲ ἡμῖν τὴν παροῦσαν ἑσπέραν σὺν τῇ ἐπερχομένῃ νυκτὶ τελείαν, ἀγίαν, εἰρηνικὴν, ἀναμάρτητον, ἀσκανδάλιστον, ἀφάνταστον καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Πρεσβεῖαις τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων. Ἐκφώνως· Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν...

Ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ αἰώνιος, ὁ ἐνδοξος καὶ φιλόανθρωπος, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ στήναι κατενώπιον τῆς ἀπροσίτου σου δόξης εἰς ὕμνον καὶ αἶνον τῶν θαυμασίων σου· Ἰλάσθητι ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις δούλοις σου καὶ παράσχου χάριν τοῦ μετὰ συντετριμμένης καρδίας ἀμετεωρίστως προσενεγκεῖν τὴν τρισάγιον δοξολογίαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῶν μεγάλων σου δωρεῶν, ὧν ἐποίησας καὶ ποιεῖς πάντοτε εἰς ἡμᾶς. Μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἐσθραφείας ἡμῶν καὶ μὴ συν-ἀπολεσῆς ἡμᾶς ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν, ἀλλὰ ποίησον μέγα ἔλεος μετὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν ἵνα τὸ τῆς ἁμαρτίας σκότος διαφυγόντες εἰς ἡμέραν δικαιοσύνης περιπατήσωμεν καὶ ἐνδυσάμενοι τὰ ὄπλα τοῦ φωτός ἀνεπιβουλεύτως διατελέσωμεν ἀπὸ πάσης ἐπιρρείας τοῦ ἐχθροῦ καὶ μετὰ παρρησίας δοξάζωμεν ἐπὶ πᾶσι σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεόν.

Ὁ Θεός, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, αὐτὸς ἔπιθε ἐξ ἐτοιμοῦ κατοικητηρίου σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους. Διάνοιξον τὰ ὄπλα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πρὸς τὸ δέξασθαι τὸ μυστήριον τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἀναγέννησον αὐτοὺς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος εἰς τὴν αἰώνιον σου βασιλείαν.

Μετὰ τὰς εὐχὰς ταύτας ἐπακολουθεῖ τὸ Πληρώσωμεν.

Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Δ Η Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, κράτους, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ πλέον συνεργῆσαι, κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, εἰπωμεν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων τοῦδε καὶ τῆσδε ὑγείας, σωτηρίας καὶ ἀφρέσεως.

Ξ Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ξ Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος).

Οἱ **Η Δ Θ Ξ** εὐθὺς μετὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτήσεις τὴν «εὐχὴν τῆς ἐκτενοῦς ἰκεσίας. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἐκτενὴ καύτην... (ἴδε ἐν ταῖς Λειτουργίαις Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου). Δύσφορος γραφὴ παρὰ τῷ **Ξ** «...καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἔλέους σου» «...ἀπεκδεχόμενοι τὸ παρὰ σοῦ ἔλεος».

Ὁ Π, «Καὶ τοῦ λαοῦ λέγοντος τὸ Κύριε ἐλέησον ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν τῆς ἐκτενοῦς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...ὁ διάκονος Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἴλεων, εὐμενῆ καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν... Ἐπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων κράτους, νίκης, διαμονῆς... Ἐπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦδε καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος ὑγείας, σωτηρίας... Ἐνταῦθα μνημονεύεις ζῶντας οὓς θέλεις. Ἐπὲρ ὑγείας, σωτηρίας καὶ ἀφρέσεως τῶν ἁμαρτιῶν πάντων... Ἐπὲρ τῶν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένων βασιλέων ἡμῶν... Ἐπὲρ τῶν προαναπαυσαμένων πατέρων, ἡγουμένων καὶ ἀδελφῶν... Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀπολειφθέντων καὶ ἐν ἀποδημίαις ὄντων, ἰάσεως τῶν ἐν ἀσθενείαις κατακειμένων, ὑπὲρ κοιμήσεως, ἀνέσεως καὶ μακαρίας μνήμης, ἀφρέσεως ἁμαρτιῶν πάντων τῶν προκεκοιμημένων... (παραβ. *Goar* σελ. 32—33). Ἐἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν Ὅτι ἐλεήμων. Καταξίωσον».

Ὁ α παραλείπει τὰς ὑπὲρ τῶν βασιλέων αἰτήσεις.

Ὁ Ρ «Καὶ μετὰ τὸ προκείμενον καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον γίνεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐχὴ ἀντιφώνου α', ἐν Φ ψάλλεται Ταῖς πρεσβείαις ἔχουσα οὕτως Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε, δέσποτα παντοκράτορ... (ἴδε ἀνωτέρω ἐν κώδικι *I*). Εὐχὴ ἀντιφώνου β'. ἐν Φ ψάλλεται Ὁ μονογενὴς Υἱὸς Κύριε, Κύριε ὁ ρυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς βέλους πετομένου ἡμέρας κτλ. Εὐχὴ ἀντιφώνου γ'. τοῦ Τρισάγιου Ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ αἰώνιος... (ἴδε ἀνωτ. ἐν κώδικι *I*) Εὐχὴ κατηχουμένων μετὰ τὸ τρισάγιον τοῦ λυχνικοῦ. Ἰστέον δέ, ὅτι οἱ κατηχούμενοι τοῦ λυχνικοῦ οὐ πάντοτε γίνονται, ἀλλ' ἐν Πέμπτῃ καὶ Τρίτῃ μόνον, καὶ οὐδὲ ἐν ταύταις ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτε μὴ ἔχει λειτουργίαν ἢ ἐκκλησία ἢ λιτὴν λειτουργίας γὰρ οὐσης οὐ γίνονται. Ὁ Θεὸς ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης... (ἴδε ἐν κώδικι *I*)».

Τὰ αὐτὰ περίπου καὶ κατὰ τὰς παρὰ *Goar* διαφορῶς γραφάς. Τὴν τυπικὴν διάταξιν τοῦ **P** «Ἰστέον δέ ὅτι οἱ κατηχούμενοι...» περιέχει καὶ ὁ Βησσαριανὸς τῆς Κρυπτοφέρρου. Κατὰ τὰς παρὰ τῷ *Goar* διαφορῶς γραφάς ταύτας ἡ εὐχὴ ὁ Θεὸς ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης φέρει παρ' ἄλλοις μὲν τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ κατηχουμένων

Η Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Δ Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν τῷ ἀγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναῷ τούτῳ, κοπιόντων, ψαλλόντων καὶ ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, τοῦ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Δ Ἐκφ. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α Ὁ χορός.

Ξ α Τὸ Καταξίωσον. Ὁ διάκονος.

Πληρώσωμεν τὴν ἐσπερινὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς τῆ σῆ χάριτι.

Τὴν ἐσπέραν πᾶσαν τελείαν, ἀγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

μετὰ τὸ τρισάγιον» κατὰ δὲ τὸν Βησσαρ. τῆς Κρυπτοφ. «τοῦ Λυχνικοῦ», ὁ **Η** δὲ ἀναγράφει αὐτὴν ἄνευ ἐπιγραφῆς τινος. Ἡ συνέχεια κατὰ τὰς διαφόρους γραφὰς τοῦ *Goar* ἔχει ὡς ἑξῆς :

Εὐχὴ μετὰ τοὺς κατηχομένους τῶν πιστῶν πρώτη.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ νῦν προσερχόμεθα ἐν ὄλῃ καρδίᾳ καὶ ἐπικαλούμεθα τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, καὶ εὐχαριστοῦμέν σοι τῷ διαφυλάξαντι ἡμᾶς τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας καὶ ἀγαγόντι εἰς ἐσπερινὸν φῶς· καὶ δεόμεθά σου, δὸς ἡμῖν διελθεῖν ἀμέμπτως καὶ τὴν παροῦσαν ἐσπέραν σὺν τῇ ἐπερχομένῃ νυκτὶ καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς παροικίας ἡμῶν· ἔνδυσσον ἡμᾶς τὴν πανοπλίαν τοῦ ἀγίου σου πνεύματος κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας καὶ κατὰ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς· πάσης ἀμαρτίας ἀπόστησον καὶ τῆς αἰωνίου σου βασιλείας ἀξίωσον. Ἐκφώνως Ὅτι πρέπει σοι...

Εὐχὴ πιστῶν δευτέρα.

Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ τὸ ἀπρόσιτον οἰκῶν φῶς, ὁ παραγαγὼν ἡμᾶς ἐν τῷ μεγάλῳ σου ἐλέει εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν καὶ ἐπὶ τὴν ἐσπερινὴν δοξολογίαν προσκαλεσάμενος· πρόσδεξαι τὴν ἰκεσίαν ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σου, καὶ ρυσάμενος ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀμαρτίας, φῶτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἵνα πάντοτε ἐν τῷ φόβῳ σου διαμένοντες καὶ ἐν τῷ φωτὶ σου περιπατοῦντες κατανοῶμεν τὰ θαυμάσιά σου, ἐπὶ πᾶσι δοξάζοντές σε τὸν μόνον ἄληθινὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεόν. Ἐκφών. Ὅτι σὸν τὸ κράτος.

Εὐχὴ ἡγουν ἀπόλυσις. Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος (Ἴδε ἀνωτέρω Εὐχὴ ἀντιγώνου ἡ'. κατὰ τοὺς **Η Ο** κτλ.). Ὁ **Ρ** κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ νῦν προσερχόμεθα...Εὐχὴ πιστῶν β'. Κύριε ὁ Θεὸς ὁ τὸ ἀπρόσιτον... Εὐχὴ γ'. τῆς ἀπολύσεως Ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ ὕψιστος... Ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας οὐρανοῦς... Ὁ διάκονος Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν.

Οἱ **Δ Ξ** παρὰ τῷ Κυρίῳ αἰτησώμεθα.

Ἄγγελον εἰρήνης. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον. Χριστιανὰ τὰ τέλη. Τῆς Παναγίας. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Γ Ὁ λαός. Ἀμήν. Ὁ ἱερεὺς. Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

Ξ Q Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος ἐπεύχεται.

ἃ H L O Εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας

1 Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ καταβάς ἐπὶ σωτηρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἔπιδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου. Σοὶ γὰρ τῷ φοβερωῖ καὶ φιλανθρώπῳ Κριτῇ οἱ σοὶ δούλοι ὑπέκλιναν τὰς κεφαλὰς, τοὺς δὲ αὐτῶν ὑπέταξαν αὐχένας, οὐ τὴν ἕξ ἀνθρώπων ἀναμένοντες βοήθειαν, ἀλλὰ τὸ σὸν περιμένοντες ἔλεος καὶ τὴν σὴν ἀπεκδεχόμενοι σωτηρίαν. Οὓς διαφύλαξον ἐν παντὶ καιρῷ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἐσπέραν καὶ τὴν προσιοῦσαν νύκτα ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, ἀπὸ πάσης ἀντικειμένης ἐνεργείας διαβολικῆς καὶ διαλογισμῶν ματαιῶν καὶ ἐνθυμήσεων πονηρῶν.

Ψαλμ. ιζ 10,
θμγ 5

Ἐκφών. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ξ Εἶτα στιχηρὰ τοῦ ἤχου. Δόξα καὶ νῦν. Νῦν ἀπολύεις. Τρισάγιον. Παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ. Τὰ ἀπολυτικά. Κύριε ἐλέησον.

Ψαλμ. η γ 11

1 ἐπὶ σωτηρίαν Θ. 3 Σοὶ γὰρ τῷ φιλανθρώπῳ κριτῇ I οἱ σοὶ δούλοι τὰς ἑαυτῶν ἔκλιναν Δ H I Ξ O οἱ σοὶ δούλοι τὰς ἑαυτῶν ὑπέκλιναν Γ Q L. 4 τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ὑπέκλιναν Θ καὶ τοὺς ἑαυτῶν Δ H I Q O τοὺς τε ἑαυτῶν ὑπέταξαν Γ. 5 ἔλεος οὓς διαφύλαξον O ἔλεος τὴν σὴν Γ L. 6 παντὶ καιρῷ κατὰ τὴν Ξ. 7 προσιοῦσαν νύκτα Γ ἐσπέραν καὶ προσιοῦσαν I καὶ ἀπὸ πάσης Δ L. 8 ἐνεργείας, διαλογισμῶν Γ Δ H I K L Ξ Q O διαλογισμῶν ματαιῶν. Εἴη τὸ κράτος Ξ.

Ὁ Π₁ «Εἶτα Καταξίωσον, Κύριε, καὶ εὐθύς ὁ διάκονος τὴν συναπτὴν: Πληρώσωμεν τὴν δέησιν. Ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην· Εὐχὴ μετὰ τὸ Καταξίωσον Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὑψιστος, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασία... Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν...» Μεθ' ὃ ἡ ἐκφώνησις καὶ ἡ εὐχὴ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κλίνας οὐρανοὺς...».

Ὁ H ἐν τῷ περιθωρίῳ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης: «Ὅτε οὐκ ἔστιν εἴσοδος μετὰ τὸ Καταξίωσον λέγεται τὸ Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν καὶ μετὰ τὸ τροπάριον καὶ τὸ θεοτοκίον ὑστερον Ἐλέησον ἡμᾶς καὶ καθεξῆς ἡ ἐκτενὴς καὶ ἀπόλυσις.

Ἐν τῷ K ἡ εὐχὴ αὕτη εὐθύς μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ἀντιφώνου η'. Μετ' αὐτὴν δὲ οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ Λυχνικοῦ. Ὡς καὶ ἐν Γ Q L. Ἐν τῷ Q μετὰ τὴν ἐκφώνησιν Εἴη τὸ κράτος «Τέλος τῶν εὐχῶν τοῦ Λυχνικοῦ».

Σοφία. Ὁ διάκονος. Εὐλόγητὰ ἅγιε εὐλόγησον. Ὁ ἱερεὺς. Ὁ ὢν εὐλογη-
τός, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν.

α Ὁ χορὸς τὴν τιμιωτέραν. Καὶ μετὰ τοῦτο ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπόλυσιν.

Δ Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, δόξα σοι· Χριστὸς ὁ ἀλη-
θινός.

Q Εὐχὴ εἰς τὸν μέγαν ἐσπερινόν.

Q Ὁ διάκονος. Ὡσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου· ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλλείει καὶ οἰκτιρ-
μοῖς· ὕψωσον κέρας χριστιανῶν καὶ κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου
τὰ πλούσια. Πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ
ἀειπαρθένου Μαρίας, προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἁσω-

Ψαλμ. κς 9
B' Βασιλ. κδ 2
A' Πισσαλ. κε 5
Ψαλμ. ρμη 14

Ὁ Ὁ εὐθύς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Σοφία. Ὁ ὢν εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν...»
Καὶ περατοῦται ἡ ἀκολουθία τοῦ Λυχνικοῦ. Ὁ Θ μεταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ «ἀναμένοντες
βοήθειαν» εἰς τὰς ἐσθρινὰς εὐχὰς Δ' καὶ Ε'. καὶ μετ' αὐτὰς ἐπανέρχεται εἰς τὴν
συνέχειαν τῆς ἐσπερινῆς εὐχῆς.

Εὐθύς μετὰ τὸ Εἶη τὸ κράτος· ἐν τῷ I «Σοφία. Ὁ ὢν εὐλογητός» οὐδὲν ἔτε-
ρον. Ἐν τῷ Δ «Σοφία. Ὁ ὢν εὐλογητός Χριστὸς ὁ Θεός ἡμῶν. Δόξα σοι Χριστὲ ὁ
Θεός, ἡ ἐλπίς...». Ἐν τῷ Η «Καὶ μετὰ τὸ ἀπολυτικίον, σοφία καὶ ἀπόλυσις. Εἰ δὲ οὐκ
ἔστιν εἴσοδος, Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ καθεξῆς ἡ ἔκτενης καὶ ἀπόλυσις».

Ὁ α «Εἶτα ψάλλουσι τὰ ἀπόστιχα. Καὶ μετὰ τὸ ἀπολυτικίον, εἰ ἐστὶ διάκονος
λέγει Σοφία. Καὶ ὁ χορὸς Εὐλόγησον. Ὁ ἱερεὺς...καὶ προσθέτει: Οἴτω γίνεται, εἰ
ἔστιν εἴσοδος. Εἰ δ' οὐκ ἔστιν εἴσοδος, μετὰ τὸ Καταξίωσον λέγει ὁ ἱερεὺς Πληρώ-
σωμεν...Καὶ ἐκφώνησιν Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Εἰρήνη πᾶσι τὰς κεφαλὰς...
Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας Κύριε...Μετὰ δὲ τὸ τρισάγιον καὶ τὸ ἀπολυτικίον τῆς
ἡμέρας λέγει πάλιν ὁ ἱερεὺς Ἐλέησον ἡμᾶς...Καὶ τὰ λοιπὰ καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν
Ὅτι ἐλεήμων λέγει Σοφία. Καὶ ὁ λαὸς Εὐλόγησον. Ὁ ἱερεὺς Ὁ ὢν εὐλογητός... Καὶ
ποιεῖ ἀπόλυσιν».

Ὁ II, καθὼς καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 680 κώδιξ τῆς Ἐθν. Βιβλιοθ. μετὰ τὴν ἐκφώ-
νησιν Εἶη τὸ κράτος περιέχουσι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ τῆς ἀπολύσεως τῶν
ἐσπερινῶν εὐχῶν» τὴν εὐχὴν:

«Υπεράγαθε Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ κλίνας τὴν ἡμέραν πρὸς τὴν ἐσπέραν
καὶ σὸς ἡμῖν ἐντροφησαὶ τῆς περὶ πάντα δικουμένης σοφίας σου. Καὶ μὴ ἐπι-
δυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ὁ τῆς δικαιοσύνης σου ἥλιος, ἀλλ'
ἄνες ἡμῖν καὶ συγχώρησον τῇ πρεσβείᾳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν
ἀγίων σου. Εἰρήνευσον τὴν ζωὴν ἡμῶν, εὐπρόσδεκτον ποιήσον τὴν δέησιν ἡμῶν
καὶ μνήσθητι πάντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τῆς βασιλείας σου πάντας ἡμᾶς
καταξίωσον. Μετὰ τὸ ἀπολυτικίον λέγει ὁ διάκονος Σοφία. Ὁ λαὸς Εὐλογητός
ἅγιος...».

Ὁ σ μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας τὴν εὐχὴν:

«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κλίνον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς ὑπακοὴν τῶν θείων σου
προσταγμάτων καὶ ἀπάστεινον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν τοῦ μὴ
προσκεισθαι τῇ κοσμικῇ ματαιότητι, ἀλλ' ἐνατενίζεῖν τῷ κάλλει τῆς δόξης σου
διὰ παντός καταξίωσον. Ἐκφώνησις. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός ἡμῶν... Ὁ λαὸς Ἀμήν.
Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεός».

μάτων, τοῦ τιμίου καὶ ἐνδόξου προφήτου Προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμεων ἀποστόλων τῶν ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Λέοντος τοῦ νέου, τοῦ ἐν Μεθώνῃ λάμπαντος, τοῦ ἁγίου τοῦδε καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. Ἰκετεύομέν σε, μόνε πολυέλεε Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δεομένων σου καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Ὁ Τὸ Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν κράτους, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, υγείας καὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ πλεῖον συνεργῆσαι, κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν τοῦδε καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, υγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν θλιβομένης καὶ καταπονουμένης, ἐλέους Θεοῦ καὶ βοηθείας ἐπιδεομένης σκέπης τοῦ ἁγίου τόπου τούτου καὶ τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῷ, εἰρήνης καὶ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, σωτηρίας καὶ βοηθείας τῶν μετὰ σπουδῆς καὶ φόβου Θεοῦ κοπιώντων καὶ διακονούντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν ἀπολειφθέντων καὶ ἐν ἀποδημίᾳ ὄντων, ἰάσεως τῶν ἐν ἀσθενείαις κατακειμένων καὶ ὑπὲρ κοιμήσεως, ἀνέσεως, μακαρίας μνήμης καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν πάντων τῶν προαπελθόντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε κεκοιμημένων καὶ ἀπανταχοῦ ὁρθοδόξων ὑπὲρ ἀναρρώσεως τῶν αἰχμαλώτων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς διακονίαις ὄντων καὶ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἡμᾶς ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ ταύτῃ, εἴπωμεν. Κύριε ἐλέησον μ'.

Ὁ ἱερεὺς εὐχεται

Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπίς πάντων

Ψαλμ. 55 5
Δευτερ. κα 8
Β' Βασιλ. κ 20

Ἐν τῷ Π₁ μετὰ τὸ «ὁ λαός· Εὐλογητός ὁ ἅγιος» ἐπακολουθεῖ: «Ὁ ἱερεὺς· Ὁ ὢν εὐλογητός Χριστὸς ὁ Θεὸς πάντοτε. Εὐχὴ τῆς ἀπολύσεως τῶν ἀποδείπνων Παντοκράτορ Δέσποτα, ὁ τὸ μέτρον τῆς ἡμέρας συμπληρώσας καὶ τὸ σκότος θέμενος ἐπὶ συστάσει τῆς νυκτός, ἐν ἣ τὴν τῆς σαρκὸς ἡμῶν ὀρίσας ἀνάπαυσιν, πάριδε καὶ παραχώρησον τὰ πλημμεληθέντα ἡμῖν ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον καὶ πρᾶξιν, καὶ μνησθητι τῶν ἀπάντων ἀδελφῶν ἡμῶν πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, χαριζόμενος ἡμῖν ὕπνον φαντασιῶν πονηρῶν ἐλεύθερον, ἐννοιῶν ἀγαθῶν ἐμπεπλησμένον τῇ θεῇ σου χάριτι, ἵνα, ὑπνώσαντες ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀναστάντες ἐν ἀγαλλιάσει, τὴν ὀφειλομένην σοι εὐχαριστίαν ἀναπνεύσωμεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν θαλάσση μακράν' καὶ ἕως ἕως γενοῦ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. Ἐλεήμων γὰρ Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πάσι. Ὁ διάκονος Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν.

Δέσποτα πολυέλεε, Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, προστασίαις πασῶν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἁσωμάτων, τοῦ τιμίου προφήτου Προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τοῦ ἁγίου τοῦδε καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, εὐπρόσδεκτον ποίησον τὴν δέησιν ἡμῶν' δώρησαι ἡμῖν τὴν ἄφρασιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν' σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερυγῶν σου' ἀποδίωσον ἀφ' ἡμῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, εἰρηνεύσον ἡμῶν τὴν ζωὴν. Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον σου καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

Ψαλμ. 158, 5

[παρεμιπίπτουσι δυσανάγνωστά τινα]

Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλόγησας τοὺς πέντε ἄρτους καὶ πεντακισχιλίους χορτάσας, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς ἄρτους τούτους, τὸν σῖτον, τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον καὶ πλήθυνον αὐτὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ ταύτῃ καὶ εἰς τὸν κόσμον σου πάντοτε. Καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνοντας ἁγιάσον. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ Πανηγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἐπίμετρον.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 33 μεμβράνινος κῶδιξ (ΙΔ' αἰῶνος) τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀναγράφει τὴν ἐπομένην διάταξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ:

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ μόνῳ βασιλεῖ καὶ Θεῷ. λέγεται ἐκ Γ'. εἶτα τὴν εὐχὴν.

Αὐτὸς γὰρ ἡμᾶς εἰς τὸ εἶναι παρηγάγε καὶ πολλοῖς χαρίσμασι κατεπλούτισε, λογικοὺς δὲ ἐδημιούργησε καὶ νοερούς, ἀρχικοὺς καὶ αὐτεξουσίους, ἑαυτοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν' οἷας διαγωγῆς, οἷας δόξης ἠξίωσεν' αὐτὸς καὶ ἁμαρτήσαντας οὐκ ἀπῆρεν' οὐκ ἀπόσατο, φιλανθρώπως πρότερον ἐσωφρόνησε, τοῦ συμφέροντος προμηθεύμενος' εἶτα διὰ νόμου, διὰ προφητῶν, διὰ σημείων ἐπαίδευσεν' τὸ δὴ μέγιστον καὶ ἀκρότατον διὰ θείας ἐνανθρωπήσεως ἐπεσκέψατο' δι' ἧς ὅσας θαυμάτων ἀφῆκεν αὐγάς' τυφλοὺς ὠμμάτωσεν, ἀλάλους καὶ κωφοὺς ἐθεράπευσεν' λεπρούς ἐκάθηρε, χωλοὺς ἀνόρθωσεν' κυλλοὺς ἠρτίωσεν' παρσιμένους συνέσφιγξεν' δαιμονῶντας ἰάσατο' νόσοις ποικίλαις συνεχόμενους ὕγιωσεν' νεκροὺς ἐζώωσεν' ὅσων εὐεργεσίῳ τὸν κόσμον ἐνέπλησεν' τὴν πλάνην ἐξώρισεν' τὴν ἐκ παραβάσεως ἄρῃν ἐξηφάνισεν' τὸ κράτος τοῦ θανάτου κατέλυσε' τὸν ἄδην ἐσκόλευσε καὶ κατήργησεν' ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπηγγείλατο καὶ ταύτην ἐναργῶς ἐπιστώσατο' τυραννικῆς ἐκ δουλείας ἐλευθερίαν παρέσχετο' πάντων ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν ἐποιήσατο' καινοποιὸν ἀνάπλασιν καὶ ἀναγέννησιν ἔδω-

ρήσατο· υιοθεσίαν εἰς ἑαυτὸν ἐπεβράβευσε· θεογνωσίαν δαμιλῶς ἐχορήγησε· βίον σεμνὸν καθυπέδειξε καὶ συνεργὸς εἰς τὴν τούτου κατορθωσιν· σφαλλομένοις ἐπιστροφὴν διετάξατο· θεσμούς μετανοίας ἐκράτυνε, αὐτὸς καὶ τοῦ συνοίσοντος χρηματί ζων ὑφηγητῆς καὶ ὁδηγὸς εἰς ἀρετὴν καὶ χειραγωγός· ἄφρουν καὶ ἀθῆς πταισμάτων διὰ τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπανελείψεως προνέμειν εὐδόκησεν· ἀγαθῶν ἀνεκφράστων ἀπόλαυσιν ἠτοιμάσατο· ζωὴν ἀκατάλυτον, ὅλως ἄσειστον, ἐν χάριτι θέωσιν· βασιλείαν αἰώνιον, ἄληκτον. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ καὶ τὸ αὐτοῦ πανάγιον ὄνομα καταχρέως δοξάσωμεν, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, πᾶσα προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εἶτα ὁ Προοιμιακὸς Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον.

Μετὰ τὴν τούτου πλήρωσιν στιχολογεῖται τὸ κάθισμα

Ἐξομολογήσομαι σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου καὶ ἐναντίον ἁγίων ψαλῶν σοι κ.τ.λ.

Αἰνεῖτε παῖδες Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου· εἶη τὸ ὄνομα κ.τ.λ.

Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις κ.τ.λ.

Δόξα. Ἀλληλουῖα Ἀλληλουῖα Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἐκ Γ'.

Ἰνατί ἐφρούραζαν ἔθνη κ.τ.λ.

Μακάριος ὁ συνίων ἐπὶ πτωχὸν κ.τ.λ.

Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ὁ Θεὸς καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων με κ.τ.λ.

Δόξα ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἐκ τρίτου. Εἶτα τὸ

Φῶς ἰλαρὸν Καὶ εὐθὺς τὸ προκείμενον τὸ κατὰ τὴν ἡμέραν... Καὶ εὐθὺς τὸ

Καταξίωσον (ἐν συνεχείᾳ τοὺς στίχους) Πρὸς σέ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου... οἰκτιρήσαι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς. . . ὑπερηφάνους. Εἶτα τὸ Νῦν ἀπολύεις Ἄγιος ὁ Θεός.. (δι' ἐρυθρᾶς γραφῆς) ἐκ γ'. Δόξα Παναγία Τριάς (ἐπακολουθεῖ δι' ἐρυθρᾶς γραφῆς) Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα. Πάτερ ἡμῶν (διὰ συνήθους γραφῆς).

Εἶτα λεγέσθωσαν τὰ τροπάρια ταῦτα.

Ἐπερευχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα θεῆ ἡμῶν ὑπερένδοξε καὶ μεγαλύνομεν τὴν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους καὶ κατακρίτους δούλους σου ἀνεκδιήγητον εὐσπλαγχνίαν σου· ὅτι παρορῶν αἶε τὰ πάμπολλα ἡμῶν ἀνομήματα, μακρόθυμε καὶ ἀνεξίκακε, σῶξεις ἡμᾶς παραδόξως ἐξ ἀφρευκτῶν κινδύνων, ἐξ ἐχθρῶν ἀτιθάσων, ἐκ πολυειδῶν περιστάσεων, παντοδυνάμω σου νεύματι καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀγαθότητος ἐκχεῖς πλουσίως ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου, ὑπερευλογημένε καὶ ὑπερῦμνητε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ὑπερυψούμενε. Κύριε ἐλέησον γ'.

Δόξα. Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ ποιῶν αἶε...τὴν ζωὴν ἡμῶν. Κύριε ἐλέησον γ'.

Δόξα. Τὴν ὑπέραγον Θεοτόκον μεσίτην προβαλλόμενος πρὸς τὴν σὴν ἀγαθότητα, οἰκτιρόν με Κυρίε μου δέομαι σου πολλὰ καθ' ἐκάστην σοι πταίοντα καὶ σῶξε διηνεκῶς ἐκ κινδύνου παντός· ταῖς αὐτῆς ἐντεύξεις δυσωπούμενος· ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ πλοῦτος τῶν σῶν οἰκτιρῶν καὶ σέ μόνον οἶδα ὁ δούλός σου καὶ εὐεργέτην καὶ δημιουργὸν καὶ Θεόν. Κύριε ἐλέησον γ'.

Εἶτα τὴν εὐχὴν·

Ὁ ἐλεῆμων καὶ οἰκτίρμων Θεός, ὁ τὴν ἰκεσίαν τῶν φοβουμένων σε προσδεχόμενος καὶ τὰς αὐτῶν αἰτήσεις πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἐκπληρῶν· ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν διηνεκῶς εὐεργετῶν τῷ ἐλέει σου καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρῶν σου, πλουσίως τοῖς πιστῶς ἐπικαλουμένοις σε παρέχων τὰς δωρεάς, αὐτὸς νῦν πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου, τῶν εἰς σέ μόνον ἐπιτιζόντων αἶε καὶ οἰκτιρήσον ἡμᾶς καὶ ἐλέησον καὶ τῷ σῶ φόβῳ πᾶσαν ἡμῶν ἀφάλασαι τὴν ζωὴν. Φώτισον τὰ ὄμματα τῶν ψυχῶν, τὰς σάρκας ἀγνισον, τὰς διανοίας συνέτισον, τὰς καρδίας

ιλάρουνο, πάντας ἡμᾶς γνώμης εὐθύτητι καὶ τῷ συμπαθεῖ σώφρονι καὶ μετριόφρονι λογισμῷ, τῷ τῆς γλώττης εὐτάκτῳ καὶ ἀψευδεῖ λόγου καιριότητι χάριτι λόγου (ἰ) καὶ ἤθους σεμνότητι καρτερίᾳ τε καὶ σεμνότητι κατακόσμησον, ὄλους ἀγίασον, ρῦσαι πάσης ἐπιβουλῆς ἀοράτων καὶ ὁρατῶν δυσμενῶν, παντός κινδύνου ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ, ταῖς συκοφαντίαις καὶ διαβολαῖς ἀναλώτους ἕως τέλους Κύριε διαφύλαξον, πάσης αἰσχύνῃς εἰς τὸ παντελὲς ἐλευθέρωσον. Καὶ δόξασον ἐν ἡμῖν τὸ πάνσεπτον ὄνομά σου· περιφράξον ἡμᾶς δυνάμειν ἱεραῖς ὡς ἄνθρωπος ἐντεῦθεν κατοχυρούμενος καὶ ὑπ' αὐτῶν σοφίζόμενος, τὰ συνοίσοντα πάσαις πολέμων βολίειν ἄτρωτοι διαμένωμεν, ἐν πάσῃ δὲ γνώσει καλῶς καὶ ἀνεπιλήπτως διάγωμεν, ὀρθῶς φρονοῦντες, ὀρθῶς βιοτεύοντες, πᾶν νόημα, πάντα λόγον, πᾶσαν πράξιν ἡμῶν πρὸς τὸ σὸν πανάγιον ἀπευθύνοντες θέλημα, κατὰ πάντα στοιχοῦντες τοῖς σωτηρίοις νόμοις σου δέσποτα. Σοῦ γὰρ τὸ κράτος, σοῦ καὶ τὸ ἔλεος καὶ σὺ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Εἶτα λέγει·

Ὁ Θεὸς ἰλάσθητι ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀναξίοις καὶ κατακρίτοις δούλοις σου· καὶ σῶσον ἡμᾶς δωρεάν διὰ μόνην τὴν σὴν ἄπειρον ἀγαθότητα.

Δόξα τῷ πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. Δέσποτα πολυέλεε.

Καὶ τελεία ἀπόλυσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Πότε ἀνεγινώσκοντο αἱ εὐχαὶ τοῦ ἑσπερινοῦ. Ὡς καὶ ἐν τῷ ὄρθρῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ Λυχνικῷ αἱ ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Προοιμιακοῦ ἀναγινωσκόμεναι σήμερον εὐχαί, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν, ἀνεγινώσκοντο ἄλλοτε ἐπισυνημμένως πρὸς τὰς κατὰ τὰ διάφορα ἀντίφωνα παρεισαγομένους συναπτὰς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι παρὰ τῷ Βαρβερινῷ ἀπαντῶσιν ἐπιγραφαὶ ἄριστα προσαρμοζόμεναι καὶ πρὸς τὸ σημερινὸν τυπικὸν (Εὐχὴ ἑσπερινὴ α' κ.τ.λ. μέχρι τῆς τελευταίας Εὐχὴ ἑσπερινὴ ἡ' εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα). Ἀλλὰ τόσον ὁ κώδιξ Σ, ὅστις μικρόν τι μεταγενέστερος τυγχάνει τοῦ Βαρβερινοῦ, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ὑπ' ὄψει ἡμῶν κωδίκων οἱ Γ **Η Κ Ο Δ**, ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ τὸν Βαρβερινὸν δύο παλαιότεροι ἐκ τῶν κωδίκων (ἐν οἷς καὶ ὁ Βησσαριανός), τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Goar, φέρουσιν ἐπιγραφὰς «Εὐχὴ ἀντιφώνου α', εὐχὴ ἀντιφώνου β' κ.τ.λ.» μέχρι τῆς τελευταίας ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ ἀντιφώνου ἡ'».

Γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα, ποῖα εἶναι τὰ ἀντίφωνα ταῦτα; Ἡ πρώτη εὐχή, ὡς καὶ ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, πλήρως συμφωνοῦντος πρὸς τὸν ΠΕ ψαλμὸν (Κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσόν μου...), ἀνεγινώσκετο κατὰ τὴν συναπτὴν τοῦ ἀντιφώνου, ὅπερ φέρεται πρῶτον ἐν τῷ ἁσματικῷ ἑσπερινῷ καὶ ἐψάλλετο ἀνελλιπῶς καὶ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος κατ' αὐτόν. Πόθεν προήλθε τὸ ἀντίφωγον τοῦτο καὶ πῶς μονίμως ἐνεσώματώθη ἐν τῷ ἁσματικῷ ἑσπερινῷ, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ΠΕ ψαλμὸς εἶναι ὁ τρίτος ἐκ τῶν τριῶν

ψαλμῶν τῆς ἐνάτης, ἥτις ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπισυνήπτετο πρὸς τὸν ἑσπερινόν. Περὶ τούτου, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ἐμφανοῦς, ἔχομεν ἔμμεσον μὲν, ἀλλ' ἀρκούντως σαφῆ μαρτυρίαν ἐκ διατάξεως τοῦ Τυπικοῦ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀκολουθιῶν τῆς Μ. Ἑβδομάδος τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις τῆς Ἱεροσ. σταχυολογίας τοῦ Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως (1). Ἀναγινώσκουμεν δηλαδὴ ἐν τῷ Τυπικῷ τούτῳ: «Τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ Δευτέρᾳ ἑσπέρας τὴν Θ'. ὦραν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου... Στιχολογία εἰς τὴν θ'. ὦραν οὐ γίνεται εἰ μόνον λέγωσι τὸ Κλῖνον Κύριε, ἤχος πλ. δ', **Ἀσματικῶς** οὕτως ἀρξῆται ὁ διάκονος· Εὐλόγησον, δέσποτα. Ὁ ἱερεὺς· *Εὐλόγημένη ἡ βασιλεία*... Εὐθὺς ὁ βασιλικάριος, τὸ Κλῖνον Κύριε, τὸ οὖς σου δόξα σοι». Ἐπακολουθεῖ συναπτή, τὸ τροπάριον Ὁ ἐν τῇ ἐνάτῃ..., τὸ Θεοτοκίον ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεὶς ἐκ Παρθένου, Ἀναγνώσματα, τὸ Μὴ δὴ παραδόξῃς ἡμᾶς. «Καὶ εὐθὺς τὸν ἑσπερινὸν στιχολογεῖ τὰ Προσκύρια».

Ἀξιοσημειώτον ὅτι καὶ ἡ ἐνάτη κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν ἀρχεται διὰ τοῦ Εὐλογημένη ἡ βασιλεία, ὡς καὶ ὁ ἀσματικὸς ὄρθρος, ὅτι ἐν μόνον ἀντίφωνον ἐκ τῆς ἐνάτης ψάλλεται ὁ ΠΕ ψαλμός, ὁ φερόμενος ὡς πρῶτον ἀντίφωνον τοῦ ἁσματικοῦ ἑσπερινοῦ, ὅτι ἐπακολουθεῖ συναπτή καὶ ὅτι ἐπισυναπτομένου τοῦ ἑσπερινοῦ παραλείπεται ὁ Προοιμακὸς καὶ χωροῦσιν εὐθὺς εἰς τὴν Στιχολογίαν τῶν ἀναβαθμῶν ἦτοι τοῦ ἐν ταῖς Προηγιασμέναις ἀνέκαθεν στιχολογουμένου ΙΗ' καθίσματος. Ἐχομεν οὕτω τέσσαρα ἀντίφωνα καὶ τέσσαρας συνεπῶς εὐχὰς κατὰ τὰς συναπτὰς τὰς μεταξὺ τῶν στάσεων τοῦ καθίσματος τούτου καὶ τοῦ ΠΕ ψαλμοῦ παρεπιπτούσας. Δεδομένου δ' ὅτι καὶ ἕτερον καθίσμα ψαλτηρίου ἐστιχολογεῖτο κατὰ τὸν ἑσπερινόν, ἔχομεν ἀκόμη ἑτέρας τρεῖς εὐχὰς ἦτοι ἐν συνόλῳ ἑπτὰ κατὰ τὴν ἐξῆς σειράν: μίαν πρὸ τοῦ Κλῖνον Κύριε..., ἑτέραν μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς πρώτης στάσεως τοῦ Α' καθίσματος, τρίτην πρὸ τῆς δευτέρας στάσεως καὶ τετάρτην πρὸ τῆς τρίτης στάσεως τοῦ Α'. Καθίσματος, τετάρτην πρὸ τῆς α' στάσεως τοῦ Β'. Καθίσματος, πέμπτην πρὸ τῆς β' στάσεως, ἕκτην πρὸ τῆς γ' καὶ ἑβδόμην μετὰ τὴν τρίτην στάσιν καὶ πρὸ τοῦ «κατὰ τὴν ἡμέραν προκειμένου, ὃ καὶ τελευταῖον ἀντίφωνον λέγεται διὰ τὰ ἕτερα ἀντίφωνα λεγόμενα μὲν πρόφην ἀφεθέντα δὲ νῦν», ὡς σημειοῖ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (2). Μεθ' ὃ ἐπηκολούθει ἡ ὀγδόη εὐχὴ ἡ ἐπιγραφομένη ὑπ' ἄλλων μὲν κωδίκων «εὐχὴ τῆς εἰσόδου», ὑπ' ἄλλων δὲ «εὐχὴ ἀντιφώνου ὀγδόου πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα» ἢ «εὐχὴ ἑσπερινῆ ἢ εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα».

2. Πῶς ἐξηγοῦνται διαφοραὶ τινες τῶν κωδίκων. Ἡ ἀνωτέρω πληροφορία τοῦ Συμεὼν («διὰ τὰ ἕτερα ἀντίφωνα λεγόμενα μὲν πρόφην

1. Τομ. II, σελ. 43.

2. Περὶ τῆς θείας προσευχῆς κερ. TMZ Migne ἐνθ. ἀν. 629.

ἀφεθέντα δὲ νῦν») ἐξηγεί πλήρως διαφορὰς τινὰς τῶν κωδίκων. Οὕτω μόνον αἱ εὐχαὶ τῶν τριῶν πρώτων ἀντιφώνων καὶ αἱ τρεῖς πρώται ἐσπεριναὶ εὐχαὶ ἀπαντῶσι παρ' ἅσασι γενικῶς τοῖς χείρογράφοις, παραλειπομένων τινῶν ἢ καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν παρὰ τισὶ τῶν κωδίκων. Οὕτως ἡ εὐχὴ τοῦ δ' ἀντιφώνου δὲν ἀπαντᾷ εἰς τοὺς κώδ. ΓΞΘ, ἡ εὐχὴ δὲ τοῦ ε' ἀντιφώνου παραλειπομένη ὑπὸ πλείστων κωδίκων δὲν περιελήφθη οὐδὲ ὑπὸ τοῦ ἐντύπου. Ἐν τῷ κώδικι δὲ Q μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ δ' ἀντιφώνου ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου ἢ τοῦ ὀγδοῦ ἀντιφώνου καὶ μετ' αὐτὴν αἱ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἔκτη, ἑβδόμη καὶ πέμπτη, εἰς τὸ περιθώριον δὲ διακρίνονται δυσανάγνωστά τινα, ἅτινα κατὰ πιθανὴν ἀνάγνωσίν εἰσιν «*ἡμέραν παρ' ἡμέραν*» τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ σαφῆ ἔνδειξιν ὅτι αἱ εὐχαὶ αὗται, ἐμπεριεχόμεναι εἰς τὸν λειτουργικὸν κώδικα δὲν ἀνεγινώσκοντο, τοῦλάχιστον ἐνιαχοῦ, καθ' ἑκάστην, ἀλλ' ὡς πλεονάζουσαι μετὰ τὴν παράλειψιν τῶν οἰκείων ἀντιφώνων παρεμερίσθησαν τοποθετηθεῖσαι μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου, ἐνῶ κανονικῶς προηγοῦντο αὐτῆς.

Ἐὰν ἤδη λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν κατατήρησιν τοῦ Συμεῶν, καθ' ἣν ἡ πρώτη εὐχὴ «*περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ ψαλμοῦ (ΠΕ) παντὸς ἔννοιαν καὶ ῥήματα ἕξ αὐτοῦ. Καὶ τὰς λοιπὰς δὲ ὁμοίως πρὸς τοὺς ψαλμοὺς τῶν ἀντιφώνων καὶ τὰς ἐννοίας ἐχούσας καὶ ῥήματα εὐρήσεις ἕξ αὐτῶν*»⁽¹⁾, εὐχερῶς διαπιστοῦμεν, ὅτι ἡ β' καὶ γ' εὐχὴ περιέχει φράσεις ἐκ τοῦ ζ' καὶ δ' ψαλμοῦ, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον κάθισμα, τὸ κατὰ πᾶν Σάββατον στιχολογούμενον, καθὼς καὶ ἡ τῆς εἰσόδου ὀγδοῆ εὐχὴ εὐρίσκεται «*ἀρμοδίως πρὸς τὰ ψαλλόμενα ἔχουσα. Κατεύθυνον γάρ, φησί, τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου καὶ μὴ ἐκκλίνης τῆς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους πονηρίας*»⁽²⁾.

Ἐπὶ πλέον δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὡς ἔχομεν ἤδη παρατηρήσει, ὅτι τὸ κάθισμα τῶν ἀναβαθμῶν ἄλλοτε ἐλέγτο καθ' ἑκάστην ἐσπέραν. Τοῦτο δὲ μετὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν συμπύκνους καθίσματος ἐκάλυπτε τὰ ἕξ ἀντίφωνα, ἅτινα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐχῶν τοῦ Λυχνικοῦ ἔδει νὰ ἐπακολουθῶσι μετὰ τὸ Κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς σου. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἰδιάζουσα τις διαφορὰ τοῦ κώδικος Π₁. Ἐν αὐτῷ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἐσπερινοῦ ἀρχεται, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀσματικῷ ἐσπερινῷ διὰ τοῦ Εὐλογημένη ἢ Βασιλεῖα τοῦ Πατρός, αἱ εὐχαὶ δὲ τῶν τριῶν πρώτων ἀντιφώνων παρουσιάζονται χωριζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων διὰ συναπτῶν καὶ ἐκφωνήσεων. Μετ' αὐτὰς ἐπακολουθεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Εὐχὴ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα*» ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου («*Ἐσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας...*»), μεθ' ἣν ἐπακολουθεῖ συναπτὴ καὶ ἐκφώνησις καὶ «*εὐχὴ ἀπὸ τοῦ Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα*» ἡ εὐχὴ ἢ ἐπιγραφομένη τοῦ δ' ἀντιφώνου, μεθ' ἣν εἶπετο ἡ εἴσοδος. Πρὸς τὴν τάξιν αὐτὴν

1. Ἐνθ' ἀν. TMZ Migne 628.

2. Αὐτόθ. σελ. 629.

συμφωνεῖ καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 680 κώδιξ τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης (εὐχολόγιον τῆς Μονῆς Στουδίου) ἔνθα ἀναγινώσκωμεν «Εὐχὴ πρὸ τοῦ εἰπεῖν τὸ Κύριε ἐκέκραξα Ἑσπέρας καὶ πρωτὴ κ.τ.λ. Ὁ διάκονος Ἔτι. Ἀντιλαβοῦ σῶσον... Ἐκφώνως Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα Εἰρήνη πᾶσι Εὐχὴ ἀπὸ τοῦ ἐκ βαθέων Ὁ τοῖς ἀσιγήτοις ὕμνοις κ.τ.λ. Ὁ ψαλμὸς ρκθ Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα εἶναι ᾧδῆ τῶν ἀναβαθμῶν καὶ ἀνήκει εἰς τὸ κάθισμα τῶν ἀναβαθμῶν, τὸ συνήθως ἐν ταῖς τυλικαῖς διατάξεσιν ἀναγραφόμενον τὰ Πρὸς Κύριον. Δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ ψαλμὸς οὗτος προσηρτήθη εἰς τοὺς ἐπακολουθοῦντας ρμ καὶ ρμα ψαλμοὺς («Κύριε ἐκέκραξα...» καὶ «Φωνῇ μου πρὸς Κύριον...»), ὅταν συστελλομένης τῆς ἀκολουθίας τοῦ Λυχνικοῦ ἤρχισε νὰ παραλείπωνται τινες ἢ καὶ πάντες οἱ ψαλμοὶ τοῦ καθίσματος τῶν Ἀναβαθμῶν ('). Ἴσως δὲ καὶ οἱ στίχοι τῶν ἀποστίχων, οἱ ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν ρκθ ἀποτελοῦντες, ᾧδῆν καὶ τοῦτον τῶν ἀναβαθμῶν, καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἑσπερινούς, πλὴν τοῦ Σαββάτου, ἐπαναλαμβάνόμενοι κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς συντηήσεως ἐποχὴν νὰ ἐποποθετήθησαν ἐκεῖ.

5. Τὰ ἐν τῷ ἑσπερινῷ προκείμενα. Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὸ προκείμενον «ὃ καὶ τελευταῖον ἀντίφωνον λέγεται» κατὰ τὸν Συμεών, καὶ τὸ ὁποῖον, ἵνα καλυφθῶσι καὶ αἱ ἑπτὰ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα εὐχαί, πρέπει καὶ τοῦτο νὰ προηγεῖτο τοῦ Κύριε ἐκέκραξα. Ὡς δυνάταί τις νὰ συναγάγη ἔκ τε τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων καὶ ἐκ τῶν μεγάλων ἑσπερινῶν τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τοῦ Μ. Σαββάτου, ὑπῆρχον ἐν παλαιότεροις χρόνοις πλείονα προκείμενα, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον καὶ πλείονες ὀμάδες ἀναγνωσμάτων. Οὕτως οἱ παρεμπύπτοντες μεταξὺ τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν ἑσπερινῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων ψαλμοί, τῶν ὁποίων οἱ στίχοι ψάλλονται συνδεδεμένως μετὰ τῶν γνωστῶν τροπαρίων («Λαθὼν ἐτέχθης... κ.τ.λ.») ἢ τῶν ἀκροστιχίων αὐτῶν («Καὶ μάγους σοὶ προσήνεγκεν...») ἐπέχουσι τὴν θέσιν τῶν προκειμένων, ἐν τῇ Προηγιασμένῃ δὲ σαφῶς ἐκάστου τῶν δύο ἀναγνωσμάτων προτάσσεται τὸ Προκείμενον, μετὰ δὲ τὴν Παροιμίαν ψάλλεται τὸ Κατευθυνθῆτω ὡς Προκείμενον τῶν ἐπακολουθησόντων ἀναγνωσμάτων ἐκ τῆς Κ. Δ., ἅτινα σήμερον μόνον δι' ἐκτάκτους τινὰς ἡμέρας ἑορτῆς (τῶν ἁγίων 40, καὶ αἱ προηγ. τῆς Μ. ἑβδομ.) διεσώθησαν. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ξενιζώμεθα, ἐὰν ἐν τῷ ἁσματικῷ ἑσπερινῷ περιεσώθῃ καὶ Προκείμενον πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα. Ὑπῆρχον πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα ἀναγνώσματα καὶ μετ' αὐτὸ ἄλλα καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Κύριε ἐκέκραξα, ἐὰν κρίνωμεν ἐξ ἐνδείξεων τῆς Προηγιασμένης, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐν θέσει Προκειμένου ὑπάρχον.

1. Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει, ὅτι ἐν τῷ ἁσματικῷ ἑσπερινῷ φαίνεται ὅτι δὲν ἐψάλλοντο καὶ οἱ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ Κύριε ἐκέκραξα ψαλλόμενοι σήμερον ψαλμοὶ ρμα καὶ ρκθ ρις, διότι ἡ εἴσοδος τοῦ λυχνικοῦ, ὡς ρητῶς σημειοῦται καὶ εἰς τοὺς κώδικας καὶ ὑπὸ τοῦ Συμεών, ἐγένετο εἰς τὸν στ. 8. τοῦ ρμ ψαλμοῦ.

4. Ἐνδείξεις περὶ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα ἐν σχέσει πρὸς τὰς δύο εἰσόδους. Πράγματι ἂν ἠθέλομεν μελετήσῃ τὴν κατὰ τὸ σημεῖον τῆς μικρᾶς εἰσόδου τάξιν τοῦ Τυπικοῦ τῆς Προηγιασμένης ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰς διαφωτιστικὰς παρατηρήσεις τοῦ Συμεῶν, πληροφορούσας ἡμᾶς περὶ τῆς συγχρόνου τοῦ πράξεως συνάγομεν τὰ ἐπόμενα: «Ἡ εἴσοδος ἐγένετο χωρὶς φώτων. Καὶ εἰς τὸν στίχον Ὅτι πρὸς σὲ Κύριε, Κύριε οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ σοὶ ἤλπισα μὴ ἀντανέλης τὴν ψυχὴν μου καλεῖ τὸν ἱερέα ὁ ψάλτης καὶ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἰσέρχεται. Μετὰ τὴν ἄνευ φώτων μικρὰν εἴσοδον «καθημένων πάντων ἀναγινώσκειται ἡ Γένεσις ἐν τῷ ἄμβωνι πάντων καθημένων». Ἡ Γένεσις εἶναι τὸ πρῶτον ἀνάγνωσμα τῆς Προηγιασμένης, πρὸ τοῦ ὁποῦ προτάσσεται Προκειμένον ἐκ τῶν ψαλμῶν, καθὼς τοιοῦτον ἐπιτάσσεται καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος τῆς Γενέσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀναγνώσματος τούτου εὐτρεπισθέντων ἐντὸς τοῦ βήματος δύο μανουαλίων, «εἰ δὲ ἀρχιερεὺς εἴη καὶ πλειόνων, καθὼς καὶ τοῦ θυμιατηρίου προσέρχεται ὁ διάκονος τῷ ἱερεὶ ἢ τῷ ἀρχιερεὶ λειτουργοῦντι καὶ φησιν Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ φῶς. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς εὐλογῶν τὸ φῶς φησιν Ὅτι σὺ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε. Καὶ ἐξέρχεται ὁ διάκονος προπορευομένων τῶν ἀναγνοστών, διέρχεται τὴν πλαγίαν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ναοῦ ἔρχεται. Καὶ πληρωθείσης τῆς Γενέσεως φαίνεται εὐθύς μετὰ τῶν φώτων τὰς βασιλικὰς πύλας εἰσιῶν ἀνισιαμένων ἀπάντων. Καὶ εἰς τὸ μέσον σιᾶς τοῦ ναοῦ ποιεῖται σταυροῦ τύπον τῷ θυμιατηρίῳ καὶ λέγει ἐκφώνως Ὁ σοφία ὀρθοί· Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Καὶ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα ἀνέρχεται. Τότε τοίνυν ὁ μὲν ἐν τῷ ἄμβωνι ἀναγινώσκει τὴν Παροιμίαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ συνήθη φῶτα ἀνάπτεται. Μετὰ δὲ τὴν Παροιμίαν εὐθύς ψάλλεται τὸ Κατευθυνθήτω» (1).

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι κατὰ τὰ ἐν τῇ τάξει τῆς Προηγιασμένης διατυπούμενα γίνονται κατὰ τὸν Συμεῶν δύο εἰσοδοί, μία τοῦ διακόνου καὶ τοῦ ἱερέως ἄνευ φώτων, καὶ ἕτερα τοῦ διακόνου ἢ ἐλλείποντος τοιοῦτου τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιατοῦ καὶ λαμπάδος ἀνημμένης. Καὶ κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ταύτην εἴσοδον ἐκφωνεῖται τὸ Ὁ σοφία ὀρθοί «ποιουμένου σταυροῦ τύπου τῷ θυμιατηρίῳ». Ἐπὶ πλέον ψάλλεται δις τὸ Κύριε ἐκέκραξα. Διότι τὸ μετὰ τὴν Παροιμίαν ψαλλόμενον Κατευθυνθήτω, ἐφ' ὅσον ψάλλεται μετὰ στίχων («Κύριε ἐκέκραξα πρὸς σὲ . . . τοῦ Κύριε φυλακὴν . . . Μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου. . .»), οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ αὐτὸς ὁ ὁμ ψαλμὸς κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Προκειμένου ψαλλόμενος. Εἶναι λοιπὸν καὶ αὐτὸς Προκειμένον καὶ ἐμφαίνεται τοῦτο σαφῶς καθ' ἃς ἡμέρας ὑπάρχει ἐν ταῖς Προηγιασμέναις καὶ ἐκ τῆς Κ. Δ. ἀνάγνωσμα. Ἐπὶ πλέον εἶναι ἀξιοσημεῖωτος καὶ ἡ λεπτομέρεια, καθ' ἣν ἡ εἴσοδος τοῦ διακόνου καὶ ἡ ἐκφώνησις Ὁ σοφία ὀρθοί· Φῶς Χρι-

1. Συμεῶν Θεσσ. ἐνθ' ἀν. κερ. ΤΝΓ καὶ ΤΝΔ Migne ἐνθ. ἀν. 656—657.

στοῦ φαίνει πᾶσι λαμβάνει χώραν πρὸ μὲν τοῦ ἀναγνώσματος τῆς Παρουμίας, μετὰ τὸ προτασσόμενον ὁμῶς αὐτῆς δεύτερον Προκείμενον, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ τελευταῖον πρὸ τοῦ Κατευθυνθήτω—Κύριε ἐκέκραξα Προκείμενον. Εἰς τρόπον ὥστε, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ ἑσπερινοῦ συνεστάλη καὶ παρελείφθῃ ἡ Παρουμία, θὰ εἴχομεν τὸ τελευταῖον προκείμενον ὡς τελευταίου ἀντίφωνον, εἴσοδον μετὰ θυμιατηρίου καὶ φώτων μετ' αὐτὸ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ Κύριε ἐκέκραξα, ὅπερ κατὰ τὴν ἀφήν τῶν φώτων ψαλλόμενον ἦτο καθ' αὐτὸ ἐπιλύχνιος ψαλμὸς, αὐτὸν δὲ πιθανώτατα ὑπονοοῦσι καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, ὅταν ὁμιλῶσι περὶ ψαλμοῦ ἐπιλυχνίου (1). Ὅτι δὲ ἡ εἴσοδος ἐγένετο ἄλλοτε πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα ἔχομεν ἐνδείξεις καὶ ἐκ τῶν ἀρκούντως παλαιῶν κωδίκων Σ (Θ-Ι αἰῶνος), Σ' (I αἰῶνος), τοῦ Βησσαριανοῦ, τοῦ Π' καὶ ἄλλων τινῶν κωδίκων, ἐν οἷς ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Εὐχὴ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα» ἢ «Εὐχὴ ἀντιφώνου ὀρθροῦ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα».

5. Ἀνακεφαλαίωσις. Οὕτω τὰ κατὰ τὴν μικρὰν εἴσοδον τοῦ ἑσπερινοῦ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι πρὸ τῆς συστολῆς τῶν ἀναγνωσμάτων εἶχον ὡς ἑξῆς :

Ἐψάλλοντο τὰ ὀκτὼ ἀντίφωνα, καθ' ἣν ὥραν ἐν τῷ ναῷ οὔτε τὰ φῶτα εἶχον ἀναφθῆ, οὔτε θυμίαμα εἶχεν ἀναπεμφθῆ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀντιφωνικῆς ψαλμωδίας ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ διακόνου ἴσταντο ἔξω τοῦ βήματος καὶ καθὼς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν καὶ ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ κώδικος τοῦ Πυρομάλη (2), τῆς ἀναφερομένης εἰς τὰ ἀντίφωνα καὶ τὰς συναπτὰς τῆς θείας λειτουργίας, «πάντων ἰσταμένων πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν» ὁ ἱερεὺς ἢ «ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων κλινόμενος» ἔλεγε τὰς εὐχὰς τῶν ἀντιφώνων. Παραλειπομένου τοῦ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα ἀναγνώσματος, ὅπερ ὑπῆρχεν εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, ὁ διάκονος προσεκόμιζε λαμπάδα ἀνημμένην καὶ θυμιατήριον, εὐλογουμένων δ' ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπικολούθει ἢ ἐκφώνησις Σοφία ὀρθοί· Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι (3) Καὶ ἀνήπτοντο καὶ τὰ λοιπὰ φῶτα τοῦ ναοῦ. Πιθανῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀφῆς τῶν φώτων ἐψάλλετο, οὐχὶ πάντοτε καὶ ἀπαρεγκλίτως, ὁ ἀρχαῖος ὕμνος Φῶς ἰλαρόν (4).

1. Βιβλ. VIII κεφ. 35 Migne 1, 127.

2. Παρὰ Coar Εὐχολόγιον σελ. 153.

3. Κατὰ τὸν κώδικα 971 τοῦ Σινᾶ (D 219) ἐν τῇ Προηγιασμένῃ: «εἶτα τὸ δεύτερον Προκείμενον καὶ ἐξέρχεται ὁ διάκονος μετὰ δύο κηρίων ὀπίσω τοῦ ἄμβωνος καὶ λέγει: Σοφία· Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Πρόσχωμεν. Καὶ θυμιᾷ τὸν λαὸν καὶ εἰσέρχεται ἔνδον τοῦ βήματος καὶ λέγει τῷ ἱερεῖ· Εὐλόγησον, διάσπατα, τὸ φῶς. Ὁ ἱερεὺς λέγει· Εὐλόγημένος εἶ ὁ φωτίζων καὶ ἁγιάζων. Εἶτα ἀναγινώσεται ἡ Παρουμία.»

4. Ὁ ὕμνος οὗτος κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ ἁσματικῆς ἑσπερινοῦ δὲν ἀναφέρεται ὡς ψαλλόμενος μετὰ τὴν εἴσοδον, ὅπως γίνεται σήμερον. Ἐπὶ πλέον καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Conybear δημοσιευθείσῃ ἐπὶ τῇ βάσει παλαιότερων πως χειρογράφων τάξει τοῦ ἑσπερινοῦ κατὰ τοὺς Ἀρμενίους μετὰ τὰ ἀντίφωνα (ψαλμ. 85, 139, 140, 141) ἐπακο-

Μεθ' ὃ κατήρχοντο τοῦ ῥι ψαλμοῦ, ὅστις, ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ἐψάλλετο ἅμα τῇ ἀφῆ τῶν λύχνων, προσφυνῶς ἐκλήθη ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς διαταγαῖς ἐπιλύχνιος (').

Κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἁσματικοῦ ἐσπερινοῦ τὴν τε παρὰ τῷ Συμεῶν Θεσσαλονίκης καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Νεῖλου Βοργία ἱερομονάχου τῆς Κρυπτοφέρρης δημοσιευθεῖσαν, μολονότι κατὰ τὸ Σάββατον ψάλλεται προσόρτιον καὶ πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξι τὸ Ἀναστήτω ὁ Θεός, μετὰ τὸ Εἰσοδικὸν (Ἵτι πρὸς σέ Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλης τὴν ψυχὴν μου. Τὴν ζωηφόρον σου ἔγερσιν, Κύριε, δοξάζομεν. Καὶ εὐθὺς Δό-

λουθεῖ εὐχὴ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εἰς τὴν εὐλογίαν τῶν κηρίων συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πέτρου, ἀδελφοῦ τοῦ ἀγίου Βασιλείου», μετ' αὐτὴν δὲ ἔπεται τὸ Φῶς Ἰλαρόν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Υμνος εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς Κυριακῆς». Καὶ ὀλίγον κατωτέρω σημειοῦται: «τίς συνέταξε τὸν ὕμνον τοῦτον ἀγνοοῦμεν, ἀλλὰ ψάλλομεν αὐτὸν τὴν παραμονὴν ἐκάστης Κυριακῆς». Οὐχὶ λοιπὸν καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἐψάλλετο καὶ παρ' Ἀρμενίοις τὸ Φῶς Ἰλαρόν. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν ἀρμενικὴν τάξιν ὁ ῥι ψαλμὸς ἐπηκολούθει εἰς τὸ Φῶς Ἰλαρόν. Μετὰ τὸν ὕμνον τοῦτον δηλαδὴ ἐπήγετο ἐκφώνησις ἐν εἴδει εὐχῆς καὶ μετ' αὐτὴν ἐψάλλετο ὁ στίχος «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου» ἐπαναλαμβανόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν χορῶν, ὡς ἐν ταῖς Προηγιασμέναις παρ' ἡμῖν, μετὰ τῶν στίχων Κύριε ἐκέκραξα πρὸς σέ εισάκουσόν μου. Πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγένοι με πρὸς σε. (Conybear and Maclean, *Rituale Armenorum* σελ. 477—478). Περιέργως ὁ ἤχος εἰς ὃν ὀρίζεται ἐν τῷ κώδικι τῆς Λαύρας νὰ ψάλλεται κατὰ τὸν ἁσματικὸν ἐσπερινὸν τὸ Κύριε ἐκέκραξα, εἶναι ὁ πλάγ. α'. ἦτοι ὁ αὐτὸς καθ' ὃν συνήθως ψάλλεται ἐν ταῖς Προηγιασμέναις τὸ Κατευθυνθήτω κατὰ μέλος παλαιόν.

1. Ἐν τῶν κηρίων χαρακτηριστικῶν τῆς εισόδου τοῦ λυχνικοῦ εἶναι ἡ τῆς ἀφῆς καὶ εὐλογίας τῶν φώτων καὶ ἡ ἀναφορὰ θυμιάματος. Τοῦτο καθίσταται πρόδηλον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ εἰσοδος αὕτη γίνεται κατὰ κανόνα μετὰ κηρῶν ἀνημμένων καὶ θυμιατηρίου, μόνον δὲ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ὅταν πρόκειται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἐν Προηγιασμένῃ ἢ ἐν ἐσπερινῷ δεσποτικῆς ἑορτῆς (Χριστουγέννων, Φώτων, Μ. Παρασκευῆς, Κυριακῆ τῆς Ἀναστάσεως) γίνεται αὕτη καὶ μετ' εὐαγγελίου. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς ἐκτάκτους περιστάσεις ταύτας, ἡ μικρὰ τοῦ λυχνικοῦ εἰσοδος δὲν ἀποσκοπεῖ καὶ εἰς τὴν ἐν πομπῇ μεταφορὰν τοῦ ἱεροῦ τῆς Βίβλου κειμένου ἐν τῷ σκουροφλακίῳ, ὅπου ἴσως μόνον ἡ Κ. Διαθήκη ἐφυλάσσετο ἐπιμελῶς, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ Π. Δ., οὐ μόνον διότι εὐάριθμοὶ τινες περικοπαὶ ἐξ αὐτῆς ἀνεγινώσκοντο, ἀλλὰ καὶ διότι ἀνήκουσα πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ κυκλοφορήσασα εὐρύτερον διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ἀποκρύπτεται ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν πολλῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι μέχρι τῆς μικρᾶς εισόδου δὲν φαίνεται νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο θυμιάμα. Τοῦτο ἴσως ὑπεμφαίνεται καὶ ἐν τῇ σημερινῇ πράξει, καθ' ἣν ψαλλόμενος τοῦ στίχου Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου, ἐξέρχεται ὁ λειτουργὸς ἐκ τοῦ βήματος καὶ θυμιᾷ τὸν λαόν. Ἄλλ' ἐπι ἐμφανεστερον ἐμφανίζεται τοῦτο ἐκ τῆς τάξεως τῆς ἐν τῷ κώδικι Π., ἣτις πιθανώτατα εἶναι μεταβατικῆ. Ἐν αὐτῇ ὀρίζεται ὅτι μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν «πρὸ τοῦ Κύριε ἐκέκραξα» (Ἐσπέρας καὶ πρωῆ...) καὶ μετὰ τὴν ἐπακολούθουσαν αὐτῇ συναπτὴν καὶ ἐκφώνησιν καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν «ἀπὸ τοῦ Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα», ὁ ἱερεὺς «ἐξελεύσθων θυμιᾷ τὸν λαὸν καὶ εἰς τὸ Θεοτοκίον εἰσοδεῖται μετὰ θυμιατοῦ».

ξα... Τὴν ζωηφόρον σου... Καὶ νῦν... Τὴν ζωηφόρον σου) ἐπακολουθεῖ καὶ τὸ σύνηθες ἐν τῇ σημερινῇ πράξει Προκειμένον (1). Τοῦτο ἀκριβῶς ἀποτελεῖ ἐμφανὲς ἀπόλειμμα μαρτυροῦν περὶ τῆς ἄλλοτε ποτε ἐν τῷ ἑσπερινῷ ὑπάρξεως πλειόνων ἀναγνωσμάτων ἔξ οὗ καὶ τὰ πλείονα προκειμένα.

6. Ἡ μετὰ τὴν εἴσοδον ἔκτενης καὶ τὰ μικρὰ ἀντίφωνα. Τῷ προκειμένῳ ἐπικολούθει, ὡς καὶ νῦν, ἡ ἔκτενης. Ἐντεῦθεν οἱ **S, P** σημειοῦσι: «Καὶ μετὰ τὸ Προκειμένον καὶ Κύριε ἔλεῃσον». Τὰ ἀλλεπαλλήλως ἐπαγόμενα Κύριε ἔλεῃσον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἔκτενοῦς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἔκτενοῦς, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν **Π, Η Δ Ο Ξ** ἐλέγετο καὶ ἡ ἐν τῇ ἔκτενῇ τῆς θείας λειτουργίας ἀναγινωσκομένη Εὐχὴ τῆς ἔκτενοῦς. Τὸ Καταξίωσον, Κύριε, παραλείπεται ἐν τῷ ἁσματικῷ ὄρθρῳ τόσον κατὰ τὸν Συμεῶν Θεσσαλονίκης, ὅστις δὲν ἀναφέρει αὐτό, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νείλου Βοργία δημοσιευθεῖσαν τάξιν, καθὼς καὶ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς κατὰ τοὺς κώδικας **P** καὶ **S₁**. Κατὰ τὴν τάξιν ὅμως τῆς Προηγιασμένης τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Τυπικοῦ, τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμῆος ἐν τῷ Ἱεροσ. σταχυολογίᾳ αὐτοῦ δημοσιευθέντος, τοποθετεῖται τὸ Καταξίωσον εὐθὺς μετὰ τὸ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς ἔκτενοῦς τόσον ὁ Συμεῶν, ὅσον καὶ ἡ τάξις ἡ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βοργίου ἐπάγουσι νέαν συναπτήν, τῇ ὁποίᾳ ἐπισυνάπτεται ἡ εὐχὴ τοῦ **A'** μικροῦ ἀντιφώνου, ὅπερ ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς εὐχῆς «Σὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἔλεειν καὶ σῶζειν...». Τὸ ἀντίφωνον τοῦτο καθὼς καὶ τὸ ἐπόμενον εἰς αὐτὸ ἕτερα δύο ἐκαλοῦντο μικρὰ «ὡς μὴ ψαλμοὺς τελείους ἔχοντα ἀλλὰ στίχους ἐκάστου τέσσαρας κατ' ἐκλογὴν καὶ Δόξα καὶ νῦν» (2). Κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς τῆς συνήθους εὐχῆς τοῦ **A'** ἀντιφώνου προηγεῖται καὶ ἡ εὐχὴ Ἄχραντε, ἀμίαντε, ἀμφοτέραι δὲ ἀναγινώσκονται ἄχρι τοῦ νῦν γονυπετούντων πάντων. Μετ' αὐτὰς δὲ ἐπικολούθει τὸ πρῶτον μικρὸν ἀντίφωνον, τοῦ ὁποίου ἐφύμνιον ἦτο τὸ Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...

Εὐεξήγητον ἦδη τὸ ὅτι ὁ μὲν κώδιξ **P**, καθὼς καὶ αἱ *Variae lectiones* τοῦ *Goar* ἐπιγράφουσι τὴν εὐχὴν «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ φωτίσας τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ...» «εὐχὴ ἀντιφώνου

1. «Εἶθ' οὕτως ὁ διάκονος Πρόσχωμεν. Ὁ ἱερεὺς Εἰρήνην πᾶσιν. Ὁ διάκονος Σοφία. Ὁ ψάλτης ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ. Ὁ διάκονος Πρόσχωμεν. Καὶ ὁ ψάλτης τὸ Προκειμένον τῆς ἡμέρας. Ἐν Κυριακῇ. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐφρέσειαν ἐνεδύσατο. Οἱ ψάλται τὸ αὐτό. Ὁ ψάλτης στιχ. Α'. Ἐνεδύσατο δύναμιν καὶ περιεζώσατο. Οἱ ψάλται ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, Ὁ ψάλτης στιχ. Β'. Καὶ γὰρ ἐστρέψατε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Οἱ ψάλται Ὁ Κύριος ἐβασίλευσε. Καὶ πάλιν ὁ ψάλτης τὸ Προκειμένον» (N. Borgia ἐν *Orientalia Christiana* Τόμ. XVI—2 Νοεμβρ. 1929 Ὁρολόγιον σελ. 242).

2. Συμεῶν Θεσσ. ἐνθ. ἀν. κερ. TMH. Migne 632.

α'. ἐν τῷ ψάλλεσθαι (ἢ ἐν ᾧ ψάλλεται) ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου», ὁ δὲ κώδιξ I ἄνευ διατάξεώς τινος ἢ ἐπιγραφῆς τοποθετεῖ τὴν αὐτὴν εὐχὴν εὐθύς μετὰ τὴν εὐχὴν Ἑσπέρας καὶ πρῶτῃ καὶ μεσημβρίας.

Μετὰ νέαν μικρὰν συναπτὴν ἐπηκολούθει τὸ δευτέρον μικρὸν ἀντίφωνον («Σῶσον ἡμᾶς υἱὲ Θεοῦ...»). Μετὰ τῆς εὐχῆς τῆς συναπτῆς («Κύριε, Κύριε ὁ ρυσάμενος ἡμᾶς») κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἐπισυνάπτεται καὶ ἡ δευτέρα εὐχὴ (Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ τὴν σὴν...). Οὕτω ἡ δευτέρα σειρὰ τῶν εὐχῶν τῶν γονυκλινῶς ἀναγινωσκομένων κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν εὐχαὶ τοῦ δευτέρου μικροῦ ἀντιφώνου.

Μετὰ νέαν μικρὰν συναπτὴν τοῦ διακόνου, καθ' ἣν ἀνεγινώσκετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἡ εὐχὴ «Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ αἰώνιος, ὁ ἅγιος καὶ φιλόανθρωπος, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ στήναι ἐνώπιον τῆς ἀπροσίτου σου δόξης», πρὸς τὴν ὁποίαν συνεδέετο κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἡ εὐχὴ «Ἡ ἀενάως βρούσα ζωτικὴ...» ἐπηκολούθει ὡς τρίτον μικρὸν ἀντίφωνον τὸ Τρισάγιον.

7. Δεήσεις ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων καὶ τῶν πιστῶν. Μετὰ τὰ τρία ταῦτα μικρὰ ἀντίφωνα ἐπηκολούθει δεήσις ὑπὲρ τῶν Κατηγουμένων καὶ τῶν πιστῶν, καθ' ὃν τύπον καὶ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ, μετὰ παρεισαγωγῆς καὶ τῶν παρεκλεύσεων τοῦ διακόνου «Ὅσοι κατηγούμενοι προέλθετε... μετ' ἃς ἐπηκολούθουν εὐχὴ πιστῶν α' καὶ εὐχὴ πιστῶν β'. Ταῦτα δὲ ἐγίνοντο κατὰ τὴν τάξιν τὴν μαρτυρουμένην ἀπὸ τοὺς κώδικας P, τὰς διαφόρους γραφὰς τοῦ Goad, τὸν Βησσαριανὸν καὶ τὸν H, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἁσματικοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ Νείλου Βοργία δημοσιευθεῖσαν (1).

Αἱ τοιαῦται ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων καὶ πιστῶν εὐχαὶ ἐν τῷ ἑσπερινῷ, μαρτυροῦμεναι καὶ ὑπὸ τῆς τάξεως τῆς Προηγιασμένης, εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸ παλαιότερον τυπικὸν τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ὑπὸ τῆς Σιλβίας Αἰθερίας τῆς Μαυριτανῆς μαρτυρούμενον. Πληροφορεῖ τουτέστιν ἡ Αἰθερία, ὅτι

1. Ἴδε μν. Ὁρολόγιον σελ. 246. «Εἶτα τὸ τῶν Κατηγουμένων καὶ τῶν πιστῶν. Ἰστέον δὲ ὅτι οἱ κατηγούμενοι οὐ πάντοτε γίνονται, ἀλλ' ἐν Πεντητῇ καὶ Τρίτῃ καὶ οὐδὲ ἐν ταύταις ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτε μὴ ἔχει Λειτουργίαν ἢ ἐκκλησίαν ἢ λιτὴν λειτουργίας γὰρ ἢ λιτὴς οὐσης οὐ γίνονται. Ὁ διάκονος εὐξάσθε οἱ κατηγούμενοι τῷ Κυρίῳ οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων δεηθῶμεν κ.τ.λ. Οἱ κατηγούμενοι τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Εὐχὴ κατηγουμένων μετὰ τὸ τρισάγιον τοῦ Λυχνικοῦ λεγομένη μυστικῶς πᾶρὰ τοῦ ἱερέως: Ὁ Θεὸς ὁ τῶν κριπτῶν γνώστης... Ἴνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον ὄνομά σου... Ὁ διάκονος Ὅσοι κατηγούμενοι προέλθετε... Ὅσοι πιστοὶ ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τὴν μετὰ τοὺς κατηγουμένους—τῶν Πιστῶν Πρώτην Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ νῦν προσερχόμεθα... Καὶ ὁ διάκονος τὰ εἰρηνικά... εἶτα Ἀντιλαβοῦ σῶσον. Ὁ λαός: Κύριε, ἐλέησον. Ὁ διάκονος Σοφία ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ, Ὅτι πρέπει σοι [Ἡ ἐκφώνησις τῆς α' εὐχῆς πιστῶν] Ὁ διάκονος πάλιν Ἔτι καὶ ἔτι καὶ τὴν Λιτανείαν Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν πιστῶν δευτέραν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὸ ἀπρόσιτον οἰκῶν φῶς».

κατὰ τοὺς καθ' ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἑσπερινούς μετὰ τὰ ἀντίφωνα καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας ἐκάλει ὁ διάκονος ἕκαστον τῶν κατηγουμένων, ἐν ᾧ ἴστατο τόπω νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν, ἵνα εὐλογήσῃ τούτους ὁ ἐπίσκοπος. Μεθ' ὃ διὰ νέας τοῦ διακόνου προσκλήσεως ἐκαλοῦντο καὶ οἱ πιστοὶ νὰ κλίνωσι τὰς κεφαλὰς, ἵνα δεχθῶσι καὶ οὗτοι τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐπισκόπου.

8. Ἡ θέσις τῆς εὐχῆς τῆς ἀπολύσεως καὶ ἡ μεγάλη ἐκτενὴς μετὰ τῶν αἰτήσεων. Ὁ Βαρβερινὸς κώδιξ πρὸ τῆς εὐχῆς τῆς πρὸς τῷ τέλει τοῦ Λυχνικοῦ καὶ φερούσης τὴν ἐπιγραφὴν εὐχὴ τῆς Κεφαλοκλισίας προτάσσει τὴν κατὰ τοὺς **Η Ο** «εὐχὴν ἀντιφώνου η'» τὴν ὑπὸ τοῦ Γ «εὐχὴν τῆς ἀπολύσεως» ἐπιγραφομένην. Ὁ Βorgia τοποθετεῖ αὐτὴν εὐθὺς μετὰ τὴν Β' εὐχὴν τῶν Πιστῶν, οὐχὶ ἀτόπως. Κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἄρχον αι, κατὰ Συμεῶν τὸν Θεσσαλονίκης, ἐν τῷ ἁσματικῷ ἑσπερινῷ «ἡ μεγάλη ἐκτενὴς καὶ αἱ αἰτήσεις· τὸ Πληρώσωμεν τὴν δέησιν παρὰ τοῦ διακόνου». Ἐπακολουθεῖ δηλαδὴ ὅ,τι καὶ σήμερον ἐν τῷ ἑσπερινῷ μετὰ τὸ Καταξίωσον. Εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι κατὰ τὴν τάξιν τὴν ὑπὸ τοῦ Βorgia δημοσιευθεῖσαν τῶν αἰτήσεων Τὴν ἑσπέραν πᾶσαν κτλ. προηγοῦντο πάντα τὰ λεγόμενα εἰρηνικά. Εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τοῦ Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν τῷ Κυρίῳ καὶ τοῦ Ἀντιλαβοῦ σῶσον παρενέπιπτον αἱ δεήσεις Ὑπὲρ τῆς ἁνωθεν εἰρήνης... Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης... κ.τ.λ. Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 1877 κώδιξ τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης (D 889) ἐν τῇ τάξει τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐντεῦθεν συνάγομεν, ὅτι ὅπως αἱ λεγόμεναι μικραὶ συναπτὰ μαρτυρεῖται ὅτι κατέλαβον τὴν θέσιν τῶν μεγάλων συναπτῶν, αἵτινες παλαιότερον ἐπανελαμβάνοντο ὁλόκληροί μετὰ τῶν ἀντιφώνων, διὰ συντηρήσεων δὲ ἐν ταῖς ἐπαναλήψεσι ταύταις προῆλθον αἱ μικραὶ συναπτὰ, οὕτω καὶ ἔνθα μετὰ τὸ Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ ἐπακολουθεῖ τὸ Ἀντιλαβοῦ σῶσον παρενέπιπτε μετὰ τῶν δύο τούτων ὁλόκληρος ἡ μεγάλη συναπτὴ πρὸς ἣν συνεδέοντο ἐν συνεχείᾳ καὶ αἱ αἰτήσεις (Τὴν ἡμέραν πᾶσαν κ.τ.λ.). Λεγομένης τῆς συναπτῆς ἀνεγινώσκετο ἡ μνημονευθεῖσα «εὐχὴ τῆς ἀπολύσεως» κατὰ τὸν Γ ἢ «εὐχὴ τοῦ ἀντιφώνου», κατὰ κατὰ τοὺς **Η Ο**.

9. Τὰ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν. Ὁ Βorgia τοποθετεῖ μετὰ τὰς αἰτήσεις τὰ ἀναγνώσματα. «Εἶτα εἰ τύχοι ἑορτὴ ἢ μνήμη ἑορταζομένου ἁγίου τὰ κατὰ τύπον ἀναγνώσματα λέγεται, καὶ γίνεται ἡ ἄνω καθέδρα. Καὶ λέγει ὁ διάκονος Πρόσχωμεν. Ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ διάκονος Σοφία. Καὶ ὁ ἀναγνώστης τὰ τῆς ἑορτῆς ἀναγνώσματα. Καὶ μετὰ ταῦτα ψάλλεται τὸ ἀπολυτικίον τῆς ἡμέρας μετὰ τῶν στίχων εἰ ἔχει ἢ ἑορτὴ. Εἶθ' οὕτως ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ διάκονος τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς Κεφαλοκλισίας Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας οὐρανούς... Ἐκφώνως εἶη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου... Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἱερεὺς

“Οτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν... Καὶ οὕτως ἡ ἀπόλυσις γίνεται».

Ὁ Συμεὼν ἐν τῷ κατ’ αὐτὸν τυλικῷ τοῦ ἁσματικῷ ἐσπερινοῦ μετὰ τὰς αἰτήσεις τοποθετεῖ τὴν «ειρήνην τε καὶ τὴν τῆς κεφαλοκλισίας εὐχὴν», ὡς γίνεται καὶ παρ’ ἡμῖν σήμερον «καὶ εὐθὺς τὰ τῆς λιτῆς ὀπισθεν τοῦ ἄμβωνος. Καὶ τῶν ἀναστασίμων ψαλλομένων τῶν ἀπὸ στίχου καὶ τοῦ Δόξα Καὶ Νῦν παρὰ τοῦ ἱερέως ἐκτενῆς γίνεται καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον ὡς κατενώπιον τοῦ τάφου Χριστοῦ. Καὶ μετὰ τὸ Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς τὰ ἀπολυτικά καὶ ἡ ἀπόλυσις. Εἰ δὲ κοινὴ ἐστὶν ἡμέρα, λιτὴ οὐ γίνεται, τὸ ἀπολυτικίον δὲ λέγεται κατερχομένου τοῦ ἱερέως εἰς τύπον λιτῆς ὀπισθεν τοῦ ἄμβωνος ψαλλομένου τοῦ Θεοτόκε Παρθένε. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. “Οτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν...Καὶ οὕτως ἡ ἀπόλυσις γίνεται».